

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 34.

Lördagen den 1 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogs och godkändes statsutskottets utlåtande n:o 42, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af Gottlands artillerikårs, inom Visby stad belägna kaserntomt med därå befintliga byggnader.

§ 2.

Efter föredragning häruppå af statsutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Bjurfors i Kopparbergs län, begärdes ordet af

Herr Ersson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag ber att med några ord få tillkännagifva, hvarför jag reserverat mig mot den af utskottet här använda motiveringen.

Utskottet säger i det förevarande utlåtandet å sid 9, att »utskottet — — — finner sig dock böra framhålla det enligt utskottets mening önskvärda däruti, att till förekommande af olämplig tomtspekulation, bland försäljningsvillkoren fortfarande upptoges skyldighet för köpare att inom viss bestämd tid hafva påbörjat och fullbordat inköpt tomts bebyggande, för hvilken skyldighets fullgörande tillfredsställande trygghet emellertid torde kunna beredas på ett för köparen mindre betungande sätt än det i de hittills gällande försäljningsvillkoren fastställda.» Utskottet har i hufvudsak tillstyrkt Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition, men har ansett sig böra på samma gång göra detta uttalande. För min del hyser jag fullt förtroende för de personer, som skola verkställa den här ifrågasatta

nya värderingen, och jag är öfvertygad om, att dessa värderingsmän skola taga tillbörlig hänsyn såväl till tomternas värde i jämförelse med andra byggnadsplatser vid Krylbo, som äfven till statens fördel och bästa. Jag är således alls icke rädd för, att statens intressen här icke skola blifva tillgodosedda.

Staten har ju de allra största och bästa resurser uti sina jordbruksdomäner för att kunna upplåta tomter och byggnadsplatser. Men jag anser det å andra sidan vara staten värdigt och förenligt med statens fördel att här stipulera sådana villkor, att spekulanter och köpare våga göra ett anbud. Men på grund af de villkor, som för närvarande äro stipulerade i detta afseende, har under de två sista åren icke afgifvits ett enda anbud på dessa tomter. Om nu en eller annan köpare af dylik tomt företog sig att sälja den sålunda inköpta tomten och därpå förtjänade några kronor, blir denna förtjänst i alla fall icke så stor som den, staten skulle kunna ha genom tomternas försäljning.

Nu ifrågavarande tomter äro afsöndrade från stamhemmanet, och afsöndringen är fastställd af ägodelningsrätten. Arrendekontraktet beträffande stamhemmanet utgår den 14 mars nästa år, och således måste ny arrendeuppställning ske under innevarande år. Enligt min mening kunna dessa tomter nu icke utbjudas till arrende, och blifva de icke försälda, komma de att ligga värdelösa för staten. Om däremot försäljningsvillkoren blifva sådana, att tomterna kunna säljas, skulle detta vara till största fördel för staten.

Det är af dessa skäl, som jag anser, att den af mig i början af mitt anförande citerade delen af utskottets motivering är öfverflödig, och det är därför, som jag äfven anmält min reservation mot densamma.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets nu förevarande hemställan, men med ogillande af den af utskottet anförda motiveringen.

Herr Nylander: Herr talman! Då utskottet i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts framställning förordat en ny värdering af nu ifrågavarande tomter och i samband därmed en sänkning af de dessa tomter förut åsatta saluvärdena, är det ju gifvet, att man bör tänka sig den möjligheten, att en tomtspekulation här skulle kunna uppstå. Det är en dylik tomtspekulation, som utskottet velat förebygga genom att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på denna omständighet, och det är därför, som utskottet i sin motivering uttalat önskvärdheten af, att bland försäljningsvillkoren fortfarande måtte upptagas den redan nu stadgade skyldigheten för köparen att inom viss tid ha påbörjat och fullbordat den inköpta tomtens bebyggande, på samma gång som utskottet därjämte tillagt, att Kungl. Maj:ts täcktes tillse, huruvida ej försäljningsvillkoren i öfrigt måtte kunna blifva något mindre betungande än de hittills gällande. Jag tror, att utskottet haft fullt fog för dessa i motiveringen framhållna syn-

punkter, och jag anhåller därför, att kammaren behagade bifalla, hvad utskottet här föreslagit.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen framställt proposition å de under öfverläggningen gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 44, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af byggnadstomter vid Lakaträsks järnvägsstation å Djupsjö kronopark i Norrbottens län;

n:o 45, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Örebro stad af mark för utvidgning af högre allmänna läroverkets i Örebro gårdstomt; och

n:o 46, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af Västernorrlands regementes förra mötesplats Sångå mo.

§ 4.

Härefter föredrog statsutskottets utlåtande, n:o 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående eftergift å arrendeafgifterna för arrendeåret 1904—1905 för två utarrenderade kronoegendomar i Stockholms län; och yttrade därvid

Herr Almqvist: Som herrarne behagade finna, hemställer Kungl. Maj:t uti nu förevarande proposition, att Riksdagen må medgifva, att två kronoarrendatorer i Färentuna socken i Färentuna härad af Stockholms län å arrendeafgifterna för arrendeåret 14 mars 1904—14 mars 1905 må få åtnjuta en eftergift, den ene arrendatorn med 25 procent af den honom genom öfversvämning förorsakad förlust eller 650 kronor, den andre med 20 procent å arrendet eller 360 kronor; allt detta till följd af det år 1904 i Mälaren rådande ovanligt höga vattenståndet och däraf förorsakad öfversvämning å deras mark. Det kan naturligtvis icke vara min mening, att, då såväl samtliga i ärendet hörda myndigheter som statsutskottet enhälligt tillstyrkt bifall till ifrågavarande framställning, här förorda något annat än hvad Kungl. Maj:t föreslagit, men jag har velat konstatera, att ett bifall till Kungl. Maj:ts här föreliggande förslag för med sig, att lindring i arrendeafgifterna bör medgifvas kronoarrendatorerna hvarje gång högt vattenstånd i Mälaren förekommer och förorsakar skada å den af dem arrenderade kronomarken. Vid detta förhållande hemställer jag till regeringen, huruvida det ej vore skäl att tillse, att det nu — jag vill minnas sedan år 1903 — hos kungl. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hvilande förslaget om re-

glering af Mälarens vattenstånd måtte så snart ske kan komma till utförande. Jag vill ock erinra därom, att härmed stå i samband så svåra och ännu ej definitivt afgjorda frågor, som om lämpligaste sättet för åstadkommande af brobyggnaden i Drottninggatans förlängning och anläggande af vattenregleringsdammar i sammanhang med denna, samt om möjligheten af borttagande af den s. k. puckeln på Helgeandsholmen. Med hvad jag sålunda yttrat, har jag endast velat påpeka, att strandägarna vid Mälaren med stort intresse förvänta en snar lösning af denna för dem så viktiga fråga, den sedan gammalt åtrådade regleringen af Mälarens vattenstånd. Jag har naturligtvis icke något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Vidare föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse af kronans rätt till lägenheten Södra Fördärfvet n:is 86 och 87 å Filipstads stads område;

n:o 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af byggnadstomter å kronopark vid Nattavara järnvägsstation i Norrbottens län;

n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af lägenheter och tomtplatser å förra profossbostället $\frac{3}{4}$ mantal Fjälkinge n:is 5, 30 och 35 i Kristianstads län;

n:o 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af $\frac{1}{4}$ mantal Knipe eller Mörlanda med Hofsbro kvarn i Älfsborgs län;

n:o 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af lägenheter å förra trumpetarbostället $\frac{1}{3}$ mantal Söndraby n:o 2 i Vedby socken af Kristianstads län;

n:o 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss del af förra militiebostället Gislöf n:is 22 och 30 i Malmöhus län;

n:o 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afsondring af mark från Borgholms kungsladugård i Kalmar län;

n:o 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af mark från kronohemmanen Vallen n:is 1 och 2 i Väster-norrlands län;

n:o 56, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af en tomtplats å Strömsholms kungsladugård n:o 1 i Västmanlands län;

n:o 57, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Örebro stad af de landssekretern, landskamrern och

landtränmästaren i Örebro län förr anslagna löningsjordar, belägna å den s. k. Boskärsängen inom Örebro stads område;

n:o 58, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra regementsskrifvarbostället $\frac{3}{4}$ mantal Vida n:o 1 i Södermanlands län hörande obebyggd utäga; och

n:o 59, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den under Kungsörs norra kungsladugård dagsverksskyldiga lägenheten Charlottenborg i Västmanlands län.

§ 6.

Härefter föredrogos hvart för sig lagutskottets utlåtanden:

n:o 42, i anledning af väckt motion angående rätten att idka realisation och gårdfarihandel;

n:o 43, i anledning af väckt motion rörande revision af förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län; och

n:o 44, i anledning af väckt motion om tillägg till 5 § i förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län den 24 juli 1903;

och blefvo samtliga dessa utlåtanden af kammaren godkända.

§ 7.

Till afgörande förelåg härefter Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 15, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående upprättandet af sammandrag af de räkenskaper, hvilkas granskning tillkommer kyrkostämman.

Till utskottet hade hänvisats en i Andra Kammaren af herr *K. H. G. von Schéele* väckt motion, n:o 19, hvare motionären föreslagit, det Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att ordalydelsen i kungl. skrifvelsen den 30 december 1874 måtte erhålla följande ändrade lydelse: »Sammandraget af de räkenskaper, hvilkas granskning tillkommer kyrkostämman, skall så i stad som å landet uppgöras af ordföranden i nämnda stämman eller, där särskild kassaförvaltare är utsedd, af denne, och senast» etc.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i hvad mån och under hvilka förhållanden ordförande i kyrkostämman kunde befrias från den honom enligt nådiga brefvet den 30 december 1874 åliggande skyldigheten att uppgöra sammandrag af de räkenskaper, hvilkas granskning tillkomme kyrkostämman, samt därefter utfärda de föreskrifter, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Angående upprättande af sammandrag af de räkenskaper, hvilkas granskning tillkommer kyrkostämman.

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Holmgren: Som kammaren kan inhämta af det föreliggande betänkandet af Andra Kammarens andra tillfälliga utskott, har utskottet tillstyrkt en skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte att befria kyrkostämmans eller kyrkorådets ordförande, d. v. s. pastor från den skyldighet han hittills haft att föra kyrkans och skolans räkenskaper samt lämna det sammandrag af dem, som är föreskrifvet genom nådiga brevet den 30 december 1874. Säsom skäl för sitt tillstyrkande af den i ämnet väckta motionen har utskottet anført, att genom 1900 års lag stadgats, att särskild kassaförvaltare kan väljas för förvaltningen af kyrkans och skolans kassor, och att däraf skulle följa, att pastor säsom ordförande i kyrkostämman skulle få samma rätt som ordförande i kommunalstämma har, nämligen att afsäga sig uppdraget att föra räkenskaperna och lämna sammandrag af dessa till statistiska centralbyrån, hvilket åligger respektive ordförande. Jag vill emellertid fästa herrarnes uppmärksamhet på den högst väsentliga skillnaden i detta afseende mellan ordföranden i kommunalstämma och ordföranden i kyrkostämman. Som herrarne veta, kan ordföranden i kommunalstämma väljas bland alla röstberättigade medlemmar af kommunen, under det att kyrkostämmans ordförande är själfskrifven. Denna själfskrifvenhet tillkommer församlingens pastor. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten därpå, att pastor är själfskrifven ordförande i kyrkorådet och skolrådet. Vid sådant förhållande förefaller det mig själfklart, att ordföranden i kyrkorådet och skolrådet, som sitter inne med alla de nödiga förutsättningarna för räkenskapernas förande samt uppgörande af det föreskrifna sammandraget af dem, måste göra det, och att detta åliggande icke kan tillkomma en särskildt utsedd kassaförvaltare, ty han har icke de nödiga förutsättningarna för utförandet af detta uppdrag.

Om vi se på det formulär, som skall ifyllas och insändas till statistiska centralbyrån, så innehåller det icke mindre än 93 punkter, afseende uppgifter icke endast öfver skolans och kyrkans räkenskaper utan äfven öfver byggnadsmedel, prästerskapets aflöning och allt sådant. Det förefaller mig vara alldeles omöjligt för en särskild kassaförvaltare af skolans och kyrkans kassor att lämna ett sådant sammandrag till statistiska centralbyrån, när reversalen öfver alla utgifter och inkomster innehafvas af pastorerna. Skulle nu kassaförvaltaren åläggas att lämna detta sammandrag, skulle han vid hvarje särskildt tillfälle finna sig hos pastor för att få vidimerade afskrifter af alla dessa räkenskaper, reversal och uppbördslängder m. m., men detta blefve ju ett ytterligare ökad besvär för pastorerna.

Då man nu säsom något högst märkvärdigt anför, att en vald kassaförvaltare vägrat att lämna detta räkenskapssammandrag, kan jag icke föreställa mig annat, än att det var helt naturligt, att den

kassaförvaltare motionären omnämnde vägrade detta. Han hade fått en viss summa att förvalta, men han kunde icke utföra detta sammandrag, då han saknade alla möjligheter därtill.

Man har sagt, att kyrkoherdarne, om de också blefve befriade från en hel del själavårdsangelägenheter, ändock hade så många världsliga bestyr att förrätta, att de därför borde aflönas. Nu vill man ifrågasätta, att de äfven skola befrias från de världsliga bestyren.

Hvad skola de då göra för sin aflöning?

Den ärade motionären säger, att under sådana omständigheter vinsten för kyrkostämmas ordförande att få särskild kassaförvaltare blefve ingen. För det första vill jag nämna, att man icke alltid kan få vinst här i världen; och särskildt böra prästerna icke se efter vinst eller lön utan se till att de tjäna församlingarna. Icke kan det vara en uppgift för pastor att blott se till, att han får vinst af det uppdrag, han får lön för.

Då det är alldeles omöjligt för en kassaförvaltare af t. ex. skolkassan att åstadkomma detta sammandrag, när det är uppenbart att åtskilliga medel ibland måste fördelas på icke mindre än fem särskilda socknar, samt när vidare byggnadsmedlen äro gemensamma och ingen har reda på dem mer än pastor, förefaller det mig alldeles otänkbart, att man skall kunna lägga denna börda på en person, som omöjligt kan gå i land därmed.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig, herr talman, att yrka afslag såväl å utskottets betänkande som å själfva motionen.

Vidare anförde

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Oaktadt här föreligger ett enigt utskottsbetänkande har jag kommit till samma resultat som den föregående talaren, och jag kommer således att yrka afslag å utskottets betänkande.

Jag vill först säga, att jag anser, att det finnes rätt mycket fog för motionärens framställning, men ej något fog alls för den framställning, som funnit sitt uttryck i utskottets förevarande betänkande. Jag skulle till och med hålla det för troligt, att utskottet gått öfver sin konstitutionella befogenhet, då utskottet tillstyrkt något annat, än hvad motionären begärt. Motionären hemställer, »det Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att ordalydelsen i kungl. skrifvelsen den 30 december 1874 måtte erhålla följande ändrade lydelse: »Sammandraget af de räkenskaper, hvilkas granskning tillkommer kyrkostämman, skall så i stad som å landet uppgöras af ordföranden i nämnda stämman eller, där särskild kassaförvaltare är utsedd, af denne, och senast» etc.»

Däri kan visserligen ligga något fog. Men så kommer utskottet och föreslår, »att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i hvad mån och under hvilka

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*
(Forts.)

Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.

(Forts.)

förhållanden ordförande i kyrkostämman må kunna befrias från den honom enligt nådiga brefvet den 30 december 1874 åliggande skyldighet att uppgöra sammandrag af de räkenskaper, hvilkas granskning tillkommer kyrkostämman, samt därefter utfärda de föreskrifter, hvartill utredningen må kunna gifva anledning.»

Man vill således skriva till regeringen och anhålla, att regeringen skulle utfärda en kungörelse, som befriade kyrkostämmas ordförande från skyldigheten att verkställa räkenskapssammandrag äfven öfver de räkenskaper, som ordföranden själf har fört. Är det möjligt, att Andra Kammaren skulle kunna gå med på ett sådant beslut? Jag skulle kunna förstå, om utskottet yrkade bifall till motionärens framställning så till vida, att kyrkostämmas ordförande skulle befrias från denna skyldighet, därest det funnes särskild kassaförvaltare. Men detta reflekterar icke utskottet på, utan det vill befria ordföranden från all skyldighet att verkställa ett sådant sammandrag, således äfven för de räkenskaper han själf fört. Det vore detsamma som att säga: det behöfver icke göras något sammandrag alls.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka afslag å utskottets betänkande.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Västra Nöbbelöf och *Sandquist*.

Herr von Schéele: Herr talman, mina herrar! Mot den förste ärade talaren ber jag till en början få göra några erinringar. Han nämnde, att utskottet hemställt om, att pastor skulle befrias från skyldigheten att föra räkenskaper. Jag får fästa uppmärksamheten icke endast på orden »må kunna», som i klämman förekomma, utan äfven därpå, att hvarken där eller för öfrigt i betänkandet alls talas om, att pastor skulle kunna befrias från skyldighet att föra räkenskaperna. Detta talarens påstående beror alltså på ett misstag. Det, som här ifrågasättes, är endast, att pastor skulle kunna i det fall, då han icke hade att föra räkenskaperna, under vissa förhållanden, som Kungl. Maj:t ägde att pröfva, befrias från att uppgöra ett sammandrag af räkenskaper, som förts af annan person, och detta ofta på ett sådant sätt, att sammandragets uppgörande för pastor medförde mångdubbel möda, om det ens i vissa fall vore möjligt. Vidare vill jag fästa samme talares uppmärksamhet därpå, att någon så stor skillnad i afseende på kommuners och församlingars räkenskaper, som han menade, väl icke förefinnes. Statistiska centralbyrån har fastmer ansett, att med sammandragen kunde och borde på bägge hållen anordnas väsentligen lika och pastor, där särskild kassaförvaltare är utsedd, erhålla samma rätt, som ordföranden i kommunalstämman eller hos stadsfullmäktige enligt Kungl. Maj:ts skrifvelse den 12 november 1875 har.

Äfven skulle ett förenkladt formulär kunna hjälpa mycket i denna sak. Hvad som vid det nuvarande formuläret tyckes före-

trädesvis förorsaka olägenhet är, att på inkomstsidan kyrkans och skolans inkomster sammanslås, under det att de motsvarande posterna på utgiftssidan äro åtskilda. Detta och dylikt borde ju lätt kunna ändras; och jag hoppas, det skall komma att ske, sedan uppmärksamheten nu blifvit i Riksdagen fäst därpå, vare sig man här anser en skrifvelse till Kungl. Maj:t i saken vara af nöden eller icke. Dessutom borde väl kunna bättre, än som vanligen sker, iakttagas föreskriften i kyrkostämmoförordningen § 31, att pastor själf äger att »tillse, att räkenskaperna öfver de medel, som kyrkorådet omhänderhafver, ordentligen föras i enlighet med de föreskrifter, kyrkostämman meddelat.»

Jag vet icke, om herrarna haft tillfälle att sätta sig in uti innebörden af den föreliggande frågan. Den är en ganska liten fråga för flertalet människor, och jag räknar mig till dem. Men för åtskilliga af mina ämbetsbröder är den det icke, och vid denna, låt vara visst icke allmängiltiga, men ingalunda därför mindre betydelsefulla synpunkt ber jag få till en början något uppehålla mig. Det händer, att, i samma grad som det andliga sinnet är på något ensidigt sätt utveckladt, förmågan att sköta yttre ting blir förminskad. Jag känner från min långa lärareverksamhet vid universitetet flera, som fruktat för att ingå i kyrkans tjänst och rent af afhållit sig därifrån på grund af de många världsliga bestyr, som det prästerliga kallet för med sig. För min del tror jag, att det för flertalet människor är rätt godt att ha en sådan praktisk verksamhet vid sidan af den andliga. Men vill verkligen Andra Kammaren bidraga till att personer, som ha en sådan läggning som den af mig skildrade, skola på grund af detta förhållande hindras att inträda i det prästerliga kallet eller, såsom ock händt, sedan de inträdt däri, afsäga sig det till, följd af de alltmer öfverhandtagande borgerliga uppgifterna för prästen? Alltid har jag sökt verka i den riktningen, att prästerna måtte känna sig såsom församlingens icke herrar, utan tjänare. Men jag tror det vore godt också, om församlingarna ville äfven i detta afseende taga välvillig hänsyn till sina prästers särskilda kallelse och gåfvor.

Hvad vidkommer den siste ärade talarens anmärkning mot utskottets hemställan såsom enligt hans förmenande för vid, tillåter jag mig, ehuru jag icke står för detta betänkande, erinra om det nära sammanhanget däri mellan den s. k. slutklämman och den föregående motiveringen, som allt igenom är bestämd af motionens syfte, som ju afser endast de fall, då särskild kassaförvaltare är utsedd. Enär emellertid en sådan man som denne talare icke ansett uttrycket »i hvad mån och under hvilka förhållanden» vara af det sammanhang, hvari det förekommer, tillräckligt klart, hemställer jag, herr talman, om den förändring i klämman, att efter »må kunna» på raden 5 införas orden: »där särskild kassaförvaltare är utsedd». Härigenom förebygges den betänklighet, som den siste ärade talaren uttryckte, för att pastor skulle anse sig af några förhållanden fri

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*
(Forts.)

Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.

(Forts.)

från att mottaga uppdraget i dess helhet, och tillika vinner man den fördelen, att klämman ej på något sätt kan anses gå utöfver motionen utan fastner inskränker hvad motionären har begärt.

Med fasthållande af denna begränsning i förevarande hemställan borde väl icke förnekas rättvisan och billigheten af att ordföranden i kyrkostämman njöte samma förmån, som redan länge tillkommit å landet ordföranden i kommunalstämman och i stad ordföranden hos stadsfullmäktige, såsom ock kungl. statistiska centralbyrån föreslagit i det bifogade utlåtandet. I analogi härmed heter det jämväl i den 1899 väckta och 1900 bifallna motionen om sedan antagna lydelse af § 33 i kyrkostämmoförordningen: »Konsekvensen mellan rätt och billighet torde fordra, att dessa förordningar, hvilka äro hvarandra fullkomligt lika däruti, att de inom hvar sitt område åläggas gemensam ansvarsskyldighet, äfven bringas i öfverensstämmelse med hänsyn till rätten att utse kassaförvaltare». Är manne hvad som nu begäres annat än en enkel konsekvens häraf?

Herr talman, det är för mycket begärdt, att, när så många handlingar som nu är förhållandet ligga öfver oss, envar skall ha tillfälle att äfven läsa bilagorna till en i och för sig så obetydlig fråga som denna. Men om herrarne behagade göra det, skulle herrarne få se, hurusom statistiska centralbyrån förklarar, att under de senare åren i regel icke mindre än 400 fall om året förekommit, då pastorererna ha känt sig till den grad utan ledning af de aflämnade s. k. räkenskaperna eller kanske blott verifikationerna, att det på grund däraf uppgjorda sammandraget måst blifva för byrån otillfredsställande. I dess bilagda utlåtande heter det: »Om kyrkostämmans ordförande fått upprätta sin räkenskap på det sätt han själf velat och han därvid ställt det obekvämt för sig med afseende på sammandraget, så må han ju skylla sig själf för de olägenheter, som han särskildt åsamkat sig, men obilligt måste det anses vara, att han skall upprätta sammandrag af en annans räkenskap, hvars uppställning han icke godkänner eller icke förstår och som kan vara så oredigt och ofullständigt eller ock så inveckladt förd, att den af kyrkostämmans ordförande kräfvat ett särskildt betungande arbete, ock detta stundom af den art, att det äfven ifrån den synpunkten sedt icke rimligtvis kan fordras af honom». När nu denna officiella myndighet sålunda bekräftar, att »sammandragets upprättande varit förenadt med många olägenheter och svårigheter», vågar jag vördsamtt hemställa, om icke skäl förefinnes att begära, att Kungl. Maj:t företager en utredning rörande de förändrade och förenklade bestämmelser, som härvidlag kunna vara af nöden. Skrifvelsen borde då formuleras sålunda: att det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i hvad mån och under hvilka förhållanden ordförande i kyrkostämman må kunna, *där särskild kassaförvaltare är utsedd*, befrias från den honom enligt nådiga brefvet den 30 december 1874 åliggande skyldighet att uppgöra sammandrag af de räkenskaper,

hvilkas granskning tillkommer kyrkostämman, samt därefter utfärda de föreskrifter, hvartill utredningen må kunna gifva anledning.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta förslag.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Den högt värderade motionären, som nu slutat sitt anförande, ifrågasatte i detsamma, huruvida kammarens ledmöter satt sig in i den föreliggande frågan. Detta är ju en misstanke mot medlemmarna af denna kammare, som, jag får säga det, kanske är väl stark. Jag vill tro bättre om dem och antager, att åtminstone de flesta gjort detta, ehuru gärna medgifves, att det kan vara svårt nog att hinna med allt, när ärenden hopa sig så, som de nu en tid gjort. Åtminstone synas de herrar hafva satt sig in i frågan, som nu opponerat sig mot antagandet af såväl utskottets som motionärens förslag.

Utskottets förslag förefaller mig mycket märkvärdigt. Det heter i klämman, att utskottet hemställer,

»att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, i hvad mån och under hvilka förhållanden ordförande i kyrkostämman må kunna befrias från den honom enligt nådiga brefvet den 30 december 1874 åliggande skyldighet att uppgöra sammandrag af de räkenskaper, hvilkas granskning tillkommer kyrkostämman, samt därefter utfärda de föreskrifter, hvartill utredningen må kunna gifva anledning.»

Utskottet föreslår således, att Andra Kammaren skulle besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes verkställa en utredning och därefter utfärda de föreskrifter, hvartill utredningen må kunna gifva anledning. Denna kläm är, såsom herrarna finna, icke sådan, som klämman i de tillfälliga utskottens utlåtanden vanligen brukar affattas. De föreslå vanligen kammaren att hos Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning och därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet. Här åter skulle Riksdagen, om Andra Kammaren antager utskottets förevarande förslag och Första Kammaren äfven godkänner detsamma, skriva till Kungl. Maj:t med begäran om utredning men öfverlämna åt Kungl. Maj:t rätten att därefter med anledning af utredningen vidtaga lämpliga åtgärder, ja till och med befria kyrkoherdarne från att uppgöra det sammandrag af räkenskaperna, som de enligt kungl. brefvet den 30 december 1874 äro förpliktade att verkställa. Detta synes mig gå alltför långt. Också har, såsom jag sagt, opposition häremot väckts, och jag tror således, att man litet hvar sökt sätta sig in i denna för motionären och utskottet så kinkiga fråga.

Skulle nu utskottets förslag bifallas och kyrkoherdarne på grund däraf, såsom jag tagit mig friheten förutsäga, befrias från ifrågavarande, dem ålagda skyldighet, så skulle det icke vara ur vägen, att en annan motionär till ett annat år komme med en be-

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*

(Forts.)

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*
(Forts.)

gäran, kanske affattad i samma ordalag, att kyrkoherdarne måtte befrias från andra göromål, som åligga dem och för hvilka de uppbära sin aflöning. Hvad blefve då till sist resultatet? Jo, kanske att kyrkoherdarne finge utkvittera sin lön, men hade endast obetydliga göromål. Jag undrar, om prästerskapet själft skulle vara belåtet härmed. Jag ser här i kammaren i närheten af mig två prästerliga ledamöter, om hvilka jag vet, att de icke önska framgång åt detta förslag, och på samma sätt förhåller det sig med flera andra. De vilja fullgöra sina skyldigheter, och detta tackar jag dem för. Med hvad jag nu yttrat vill jag visst icke förneka, att Kungl. Maj:t äger att såväl upphäfva som förändra de kungl. bref och cirkulär, som han utfärdat utan Riksdagens hörande.

Af hvad jag sålunda anført tror jag därför, att det klokaste kammaren i detta hänseende kan göra är att afslå utskottets hemställan.

Herr Wawrinsky i Saltsjöbaden: Herr talman, mina herrar! Som herrarne torde finna af det betänkande, som Andra Kammarens andra tillfälliga utskott här afgifvit, har utskottet själft hyst vissa betänkligheter mot att tillstyrka motionen. Utskottet har framhållit såväl de skäl, hvilka tala för bifall till motionärens framställning, som de skäl, hvilka tala däremot. Utskottet har emellertid — liksom äfven jag för min del — funnit skälen för bifall öfvervägande, men har dock icke velat gå så långt som motionären, utan föreslagit en medelväg, i det utskottet hemställt, att hos Kungl. Maj:t måtte göras framställning därom, att Kungl. Maj:t ville tillse, i hvad mån och under hvilka förhållanden en sådan ändring skulle kunna ske, som motionären ansett behöflig.

Att jag för min del biträdt denna utskottets hemställan har berott på rent praktiska skäl. Jag anser sådana skäl böra gå framför snart sagdt allt annat, när det gäller tillämpningen af lagar och författningar. Men, såsom herrarne nog förstå, kan det icke vara praktiskt anordnad, då, på sätt i motionen och betänkandet blifvit framhållet, en person, hvilken blifvit af kyrkostämman enligt förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd utsedd till kassaförvaltare, uppfattar denna sin ställning så, att han endast uppgör en förteckning öfver de summor, som influtit och utgifvits, utan att föra några ordentliga räkenskaper däröfver. Denna redovisning skall visserligen godkännas af kyrkostämman, men jag känner fall, då det inträffat, att kyrkostämman godkänt en sådan, jag vill icke ens kalla den kassaräkning. Sedan ett dylikt papper blifvit godkänt af kyrkostämman och äfven af revisorerna lämnats utan anmärkning, öfverlämnas det nu till kyrkoherden, som inom mycket kort tid skall författa ett sammandrag af räkenskaperna enligt ett formulär, som visst icke är enkelt och lätt att använda, för att öfverlämnas till statistiska centralbyrån. Det synes mig, mina herrar, att en sådan fordran är nästan omöjlig att efterkomma, och det är af detta praktiska skäl,

som jag för min del har deltagit i det beslut, som fattats af kammarens andra tillfälliga utskott.

Herr Daniel Persson i Tällberg har sagt, att utskottet skulle gått utöfver sin befogenhet, då det framställt föreliggande förslag. Jag kan för min del icke finna detta. Då man förut i motiveringen framhållit, hvad man önskar, och sedermera hemställer, att Kungl. Maj:t täcktes utreda, i hvad mån och under hvilka förhållanden en förändring må i sådant afseende ske, så har man väl icke lämnat åt Kungl. Maj:t att befria kyrkoherden från ifrågavarande åliggande i andra fall än bland annat de, då särskild kassaförvaltare är utsedd. Men om herrarne icke anse utskottets förslag härutinnan vara tillräckligt tydligt, så har jag för min del naturligtvis ingenting emot att upptaga det förslag, som framställts af motionären därom, att i beslutet måtte inskjutas orden: »där särskild kassaförvaltare är utsedd».

Mot den siste ärade talarens påstående, att vi här skulle hafva föreslagit något, som af konstitutionella skäl icke gärna skulle kunna godkännas, ber jag att på det bestämdaste få opponera mig. Det gäller ju nu icke något annat än en ordningsföreskrift, som Kungl. Maj:t skulle utfärda och som afser det sätt, på hvilket en viss redogörelse skall affattas för att därefter insändas till ett underordnad ämbetsverk, nämligen statistiska centralbyrån. Att detta tillkommer Kungl. Maj:t synes vara alldeles själfklart och framgår äfven däraf, att Kungl. Maj:t flerfaldiga gånger förut utfärdat liknande bestämmelser. Om herrarne se på betänkandets bilagor, så finna herrarne där flera kungliga skrivelser omnämnda, som meddela föreskrifter i hithörande afseende, ibland annat äfven en föreskrift, i hvilken kommunalstämmans ordförande och stadsfullmäktiges ordförande åläggas att afgifva statistiska redogörelser efter bestämda formulär, och hvarför skulle icke i detta fall kunna gå till på samma sätt som i andra? Mig veterligen har aldrig ifrågasatts, att dylika föreskrifters meddelande icke skulle tillkomma Kungl. Maj:t ensam, och jag tror, att den ärade talaren tager fel, då han anser, att, innan Kungl. Maj:t utfärdar den föreskrift, hvarom nu är fråga, saken måste underställas Riksdagens pröfning. Det är nu icke fråga om en lag, utan helt enkelt om en enkel ordningsföreskrift af det slag, som Kungl. Maj:t, såsom nämnt, förut många gånger utfärdat och säkerligen kommer att framledes liksom hittills meddela.

Mina herrar! På grund af hvad jag nu anfört, kan jag icke finna annat än att utskottets betänkande borde kunna af kammaren accepteras, synnerligast med det tillägg, som af motionären föreslagits, hvarför jag med instämmande häri ber att i denna form få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Påboda: Såsom herrarne säkert hafva sig bekant, var före år 1900 kyrkostämmans ordförande själfskrifven förvaltare af alla kyrkans och skolans kassor. Ehuru kyrkorådets

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*
(Forts.)

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*

(Forts.)

och skolrådets medlemmar voro ansvariga för medlen, hade de ingen rätt att bestämma öfver hvem som skulle förvalta dessa kassor. Då tillät jag mig för några år sedan att väcka motion därom, att detta förhållande skulle bringas till öfverensstämmelse med det förhållande, som redan ägde rum i afseende å kommunalnämnden, hvilken ägde rätt att utse särskild kassaförvaltare. Jag ansåg, att kyrkoråd och skolråd borde hafva samma befogenhet att utse den, som skulle förvalta de medel, för hvilka kyrkorådets och skolrådets ledamöter i alla fall vore ansvariga, och Riksdagen fattade också beslut härom, hvilket beslut numera är lag, hvadan kyrkoråd och skolråd nu äga att utse kassaförvaltare.

Jag kan emellertid icke finna, att häraf med nödvändighet skall följa, att ordföranden i kyrkostämman befrias från skyldigheten att upprätta nu ifrågavarande räkenskapssammandrag. Kyrkoherden är ju fortfarande själfskrifven ordförande i kyrkostämman. I denna egenskap måste han i alla fall föredraga räkenskaperna på kyrkostämman, för att de skola godkännas, och jag kan då icke finna, att det skulle vara förenadt med så oändligt stora svårigheter för honom att upprätta räkenskapssammandraget. Det måste väl nämligen förut sättas, att, innan räkenskaperna af ordföranden föredragas på kyrkostämman och beslutet om deras godkännande af honom med klubbslag befastes, de äro i sådant skick, att de kunna begripas både af stämmans ordförande och af stämman i dess helhet. Då tycker jag ej, att den omständigheten, att, såsom en talare omnämnt, räkenskaperna någon gång kunnat aflämnas till ordföranden i ofullständigt skick, utgör något skäl att befria honom från den skyldighet, hvarom nu är fråga.

Jag har själf under många år haft liten erfarenhet, icke af dessa räkenskapssammandrag, som röra kyrkostämman, men af dem, som röra kommunalstämma. Det är nämligen så, att kommunalstämmans ordförande väl i allmänhet aflämnar räkenskaperna eller räkenskapssammandraget för kommunens räkning. Är han då icke samtidigt ordförande i kommunalstämma och i kommunalnämnden, får han vända sig till kommunalnämndens ordförande eller kassaförvaltare för att få dessa räkenskaper och kunna göra sådant sammandrag. För min del har jag icke funnit detta vara förenadt med några oöfverkomliga svårigheter.

Herr talman, jag anhåller att få yrka afslag å det nu föredragna betänkandet.

Herr *Johansson* i Stora Mellby instämde häruti.

Herr *Nilsson* i Skärhus: Det är ju alldeles solklart, såsom en föregående talare anmärkt, att det åligger kyrkostämmans ordförande eller pastorn i församlingen att föra dessa räkenskaper. Det är ingen svårighet alls därmed. I många församlingar är förhållandet det, att kyrkovärden — jag har själf i många år fungerat såsom

sådan -- gör upp dessa räkenskaper och lämnar in dem till pastor, som sedan icke har annat att göra än att föra in dem i böckerna.

När han nu i alla fall såsom ordförande sköter allt som förekommer på kyrkostämman, har han mycket väl reda på hvad som försiggår både i afseende å kyrka och skola, så att han lätt kan hålla reda på räkenskaperna.

Dessutom skulle jag vilja säga, att jag har samma anmärkning emot detta skrivelseförslag som den herr Sjö framhöll, nämligen att Kungl. Maj:t skall utfärda de nödiga föreskrifterna. Skola vi hafva ett förslag i förevarande afseende, vill jag, att det skall vara ett sådant, som går igenom Riksdagen, så att det genom lag bestämmes, hur denna fråga bör ordnas.

Herr talman, jag ber, på de skäl jag anfört, att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr von Schéele: Jag undrar, om vi icke böra vara lika rädda för att söka kringskära Kungl. Maj:t på det administrativa området, där det är hans obestriddiga rätt att ensam bestämma, som vi säkert alla äro måna om att upprätthålla Riksdagens myndighet i lagstiftningsväg. För min del tror jag, att villkoret för det senare just är att iakttaga det förra. Och det lär icke lida tvifvel, att man här är inne på ett område, där det tillhör Kungl. Maj:t att »utfärda föreskrifter».

Öfverläggningen var härmed afslutad. Därunder hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan med den af herr von Schéele under öfverläggningen föreslagna ändringen däraf, dels ock afslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen, som framställde propositioner å dessa yrkanden, förklarade sig anse den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition, så lydande:

Den, som vill, att kammaren afslår andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 15 och den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den af herr von Schéele under öfverläggningen föreslagna ändringen däraf.

Voteringen utvisade 153 ja mot 28 nej; och hade kammaren

*Angående
upprättande
af samman-
drag af de
räkenskaper,
hvilkas
granskning
tillkommer
kyrkostämman.*
(Forts.)

alltså afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 8.

Angående lån till ekonomiska landtmannaföreningar. Å föredragningslistan fanns häruppå upptaget Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utlämnande af lån till ekonomiska landtmannaföreningar.

Till Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott hade för utredning hänvisats en af herr *N. J. Broander* väckt motion, n:o 74, hvari föreslagits, att Riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställan, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till åtgärder, som möjliggöra utlämnande af lån till ekonomiska landtmannaföreningar, samt de grunder, på hvilka dylika lån böra utlämnas.

Utskottet hemställde, att Andra Kammaren ville för sin del besluta, det Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade föranstalta om utredning, huruvida samt på hvilka grunder och villkor ekonomiska landtmannaföreningar borde understödjas genom lån af statsmedel samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en sådan utredning kunde föranleda.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Bergendahl yttrade: Herr talman! Jag är bemyndigad af utskottet att göra en rättelse i det nu föredragna utlåtandet. Genom förbiseende vid korrekturläsningen har nämligen insmugit sig en passus, som icke skall förekomma i utlåtandet. Den återfinnes på sidan 5 och lyder:

»Dessa läneföreningar lära i stället hafva befordrat sparsamhet och genom sin verksamhet ökat benägenheten för lånens skyndsamma inbetalande, hvilken uppgift utskottet emellertid icke varit i tillfälle att kontrollera.»

Denna sats skall således utgå ur betänkandet.

Herr Tamm: Herr talman! Jag är fullkomligt ense med utskottet om att man ju bör på allra bästa sätt understödja intensiteten i jordbrukets utöfvande. Men mina och utskottets åsikter skilja sig just i afseende å hvad som kan vara bästa sättet därvidlag.

Af nu föredragna betänkande får jag det intrycket, att utskottet till en början — om jag så må uttrycka mig — famlande sökt efter hvad för sorts föreningar det här kan vara fråga om att understödja. Det meddelar oss, hurusom kontrollföreningar, tjuvföreningar och andra dylika föreningar utvecklats här i landet liksom i andra länder, för att till sist komma till hvad utskottet själf hittat på såsom kärnpunkten, nämligen inköps- och försäljningsföreningar.

Det sätt, som motionären och utskottet här föreslagit, hvilket

öfverensstämmet med hvad som föreslogs förra året, nämligen att bilda en större lånekassa, hvarifrån lån af statsmedel skola utlämnas till dessa landtmannaföreningar, är enligt hvad jag tror icke rätta sättet att uppmuntra föreningarna. Jag föreställer mig — och jag tror mig kunna säga det på grund af min erfarenhet från hushållningssällskapens verksamhet — att genom att alltför mycket underlätta en del företag för jordbrukets höjande, så likasom dödar man initiativförmågan hos jordbrukets utöfvare. Man utöfvar på det viset på desamma ett själftaget förmynderskap, som mången gång kan gå för långt och för dessa kännas för tungt. Det är nog för den enskilde ofta angenämare att själf med fulla krafter få taga i för att nå det mål, hvartill han vill sträfva, utan att hafva denna olidliga, stränga kontroll öfver *hur* han arbetar mot detta mål. Jag tror dessutom, att hushållningssällskapen äro mycket lämpligare mellanhänder eller långifvare, än hvad staten härvidlag skulle vara.

Mot detta kan naturligtvis invändas, att man i närvarande stund icke vet, huruvida hushållningssällskapen icke snart komma att hafva mindre medel att röra sig med än förr. Såvida nämligen den kungl. propositionen och vissa däraf föranledda motioner angående brännvinsmedlens fördelning af Riksdagen antagas, komma hushållningssällskapens tillgångar att i afsevärd grad minskas.

Dessutom anser jag, att man utan att göra sig skyldig till öfverdrift kan säga, att det bra ofta händer, att alltför stor lätthet att erhålla pengar till startande af företag *kan* locka till osund verksamhet. Jag vill därmed visst icke hafva sagt, att det alltid skall göra så; men det kan lätt hända, att, om en förening, som icke har tillräcklig ekonomisk stabilitet i och för sig, har lätt att få pengar, den startar ett företag, innan föreningen nått den stadga, som den bör hafva.

Då tror jag, att det är bra mycket bättre att förfara på sätt utskottet själf på sidan 10 i sitt betänkande angifver. Det säger nämligen där, att för att tillgodose detta lånebehof »hafva i vissa främmande länder bildats särskilda kreditföreningar samt spar- och lånekassor, hvilka hafva till ändamål att betjäna landtmannaföreningarna». Det är ett förhållande, som existerar äfven i vårt land, hvilket utskottet skulle hafva funnit, om det sträckt sin utredning så långt som till att skaffa sig kännedom om den saken, att, när inköpsföreningar under detta och föregående år här bildats, det alltid måst för dem stå såsom ett önskemål, att *inom* föreningarna sådana lånekassor bildas, hvilka då icke utöfva något betungande förmynderskap öfver föreningarna.

Hvad som emellertid ingifvit mig de största betänkligheterna är hvad utskottet i här föreliggande utlåtande säger på sidan 10, när det talar om säkerheten. Utskottet slutar nämligen midtstycket därstädes med att framhålla, att man icke skall hafva »alltför stora fordringar på den säkerhet, som skall ställas». Jag hemställer, huruvida det skulle kunna vara riktigt att utan vidare gå in på ett sådant

Angående
lån till ekono-
miska landt-
mannaföreningar.
(Forts.)

*Angående
lån till ekono-
miska landt-
mannaföreningar.*
(Forts.)

uttalande af utskottet. Det kan dock hända, att konsekvenserna däraf skulle leda därhän, att man skulle vilja säga, att den säkerhet, som dessa föreningar ställa, icke behöfver vara prima. Men, mina herrar, staten skall väl icke använda sina medel så, att den utlånar dem utan att därför fordra fullständig och god säkerhet.

Detta är således den största betänkligheten jag har mot att ansluta mig till utskottets hemställan. Men dessutom vill jag erinra herrarne, att hvarje årsredogörelse från jordbruksdepartementet under sista åren alltid utvisat, att Kungl. Maj:t har blicken riktad just på uppmuntrande af landtmannaföreningar af alla slag. Utskottet erkänner äfven detta i slutet af sin motivering, men det har icke desto mindre ansett, att Riksdagen borde ytterligare påminna Kungl. Maj:t. Jag finner detta i närvarande stund fullkomligt onödigt; och det är af den anledningen samt på grund af de betänkligheter i öfrigt mot antagandet af det föreliggande förslaget, hvilka jag nu framhållit, som jag, herr talman, skall tillåta mig att yrka afslag på utskottets hemställan.

Herr Bergendahl: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren framställde några betänkligheter mot den här ifrågasatta lånerörelsen. Han framhöll, bland annat, att lättheten att få pengar möjligen skulle kunna skapa en osund verksamhet å föreningsväsendets område, och att ett långifvande från statens sida skulle alstra ett förmynderskap, som å sin sida skulle föranleda, att dessa föreningar icke skulle kunna röra sig så fritt och ej blifva så initiativkraftiga som nu.

Jag tror, att den ärade talaren icke har något synnerligt fog för dessa betänkligheter. Jag tillåter mig eriura, att staten i många andra fall har uppträdt såsom långifvare just i afsikt att främja näringarna. Jag påminner i detta hänseende om manufakturförslagslånefonden, ur hvilken lån gifvas till fabriker, gjuterier och andra manufakturprättningar. Så ha vi odlingslånefonden och vidare fonden för torfindustriens befrämjande. Slutligen ha vi fiskerifonden, som genom onsdagens beslut nått en storlek af 1,300,000 kr., samt den förra året beslutade egnahemslånefonden på 10 mill. kronor. I dessa fall har det icke varit svårt för staten att finna lämpliga låneformer, och statens låneverksamhet har icke verkat annat än godt. Där ett behof verkligen förefinnes att på detta sätt understödja en viktig näring, kan jag icke förstå, att man af så svaga betänkligheter skulle undandraga sig att medverka i sådant syfte.

Men det viktigaste skälet, hvarför den ärade talaren motsatte sig förslaget, var, sade han, att utskottet på sid. 10 i betänkandet ifrågasatt, att man ej skulle hafva alltför stora fordringar på säkerheten. Detta yttrande i motiveringen är väl så pass oskyldigt, att man därpå ej gärna kan grunda något skäl för ett sådant yrkande, som den ärade talaren gjorde. Hvad menas då med detta, »att man ej skall hafva alltför stränga fordringar på säkerheten»? Utskottet

har velat framhålla, att lån skola kunna utlämnas utan alltför tidsödande och besvärliga formaliteter. Granskningen af säkerheten skulle gå lätt och utan något onödigt uppskof, som kan förorsaka olägenheter för de lånesökande. Vi ha exempel därpå just från fiskerilånefonden, där låneförmedlingen sker på ett enkelt och naturligt sätt till stor nytta för fiskeribefolkningen.

*Angående
lån till ekono-
miska landt-
mannaföreningar.
(Forts.)*

Det kan nu icke bestridas — och det har äfven, synes det mig, klart visats i utskottets betänkande — att detta landtmannaföreningsväsende är af synnerligt stor betydelse för jordbruket. Det är en kraftig häfstång för höjandet af detsamma. Det bereder möjlighet särskildt för den mindre jordbrukaren att drifva sin näring på ett framgångsrikt sätt. I Danmark har staten anslagit, såsom herrarne finna af utskottets utlåtande, 5 millioner för detta ändamål, och det redogöres i betänkandet närmare för, huru lånerörelsen där bedrifves. Och det framhålles exempel från Danmark, till huru stor nytta denna medverkan från statens sida att främja jordbruket har visat sig vara. I Danmark är såsom bekant föreningsväsendet på detta område ganska starkt utveckladt. Utskottet har lämnat några upplysningar dels rörande smörproduktionen och dels angående äggproduktionen i Danmark. Båda dessa näringar visa en produktionsförmåga, som är häpnadsväckande. Danmarks årliga export af smör uppgår till ett värde af omkring 122 mill. kronor och af ägg till öfver 25 mill. kronor. Hvad betyder icke detta beträffande handelsbalansen? I Sverige utgjorde exporten af ägg år 1902 något öfver 8½ millioner st., men steg år 1903 till något öfver 14 millioner st., således med nära 60 procent; och såvidt det kunnat utrönas, beror denna ökning af produktionen icke på något annat än just det intresse, som väckts genom stiftandet af dessa äggförsäljningsföreningar, och den undervisning, som dessa föreningar gifvit åt denna binärings idkare.

Det klagas, mina herrar, öfver att det saknas arbetskrafter på landet, medan arbetskraften inflyttar till städerna eller flyttar ur landet. I städerna åter klagas det ofta öfver arbetslöshet. Den förra Riksdagen sökte genom egnahemsrörelsen binda arbetskrafterna på landet. Här yppar sig en ny utväg att fästa arbetaren, den mindre jordbrukaren, vid den egna torfvan genom att möjliggöra för honom att existera, genom att bereda utväg för honom att drifva sin näring på ett framgångsrikt sätt.

Mycket intressant är det att taga reda på föreningsväsendet i Tyskland, som har omfattats så allmänt af jordbrukarne, både de stora godsägarna och småbrukarne.

Där ha uppförts stora spannmålslagerhus, där småbrukaren kan lämna sin lilla skörd och där varorna samlas och vårdas för att sedermera i större partier försäljas.

Den ärade talare, som här haft ordet, yttrade vidare, att Kungl. Maj:t visat sig hafva en särskild omvårdnad just om dessa föreningar. Ja, det är sant. Det har utskottet också sagt. Men kan

Angående
lån till ekono-
miska landt-
manna-
föreningar.
(Forts.)

det därför vara ur vägen, frågar jag, att göra ett sådant uttalande, som utskottet föreslagit, så att Kungl. Maj:t får särskildt anledning att än ytterligare sysselsätta sig med denna fråga, och får reda på, hvilken ståndpunkt Riksdagen under vissa förutsättningar kan intaga, d. v. s. om ett efter våra förhållanden lämpadt och anpassadt förslag kan komma att framläggas?

Utskottet har icke velat gå så långt som motionären, hvilken begärt, att Kungl. Maj:t skulle utarbeta och för Riksdagen framlägga ett dylikt förslag. Utskottet, som naturligtvis måste inför en jämförelsevis stor och vidtomfattande fråga ställa sig något tveksamt, har däremot endast begärt, att Kungl. Maj:t behagade föranstalta om utredning, huruvida samt på hvilka grunder o. s. v. Jag tror, att detta uttalande är så varsamt, att man icke behöfver vara rädd att gå med på det, när vi väl alla äro öfvertygade om den synnerligen stora nytta, som föreningsväsendet innebär för jordbruket, och vi ha af de uppgifter, som i betänkandet lämnats, sett, huru särskildt under de senare åren denna föreningsrörelse utvecklats dels genom bildandet af centralföreningar och dels lokalföreningar. Sålunda grundades ej mindre än 142 inregistrerade inköpsföreningar under förra året.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Wallenberg, Sjöberg, Larsson* i Bondarfve, *Carlsson* i Norra Smedstorp, *Höök, Reuterskiöld, Andersson* i Bråborg, *Jonsson* i Skog, *Gustafsson* i Mjölby, *Petersson* i Dänningelanda, *Magnusson* i Tumhult, *Jönsson* i Färeköp, *Öberg, Karlsson* i Mo, *Emthén, Andersson* i Baggböle, *Lindgren* i Islingby, *Anderson* i Hasselbol, *Ödman, Wallentin* och *Olsson* i Heden.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet blef utskottets hemställan bifallen.

Detta beslut skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen delgifvas Första Kammaren.

§ 9.

Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts härefter föredragna utlåtande, n:o 17, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående centralisering af hypoteksverket m. m. blef af kammaren godkändt.

§ 10.

Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående brobyggnad öfver Lule älf vid Trångforsen.

I en till Riksdagen den 3 februari 1905 aflåten proposition

hade Kungl. Maj:t, under återopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilären den för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att, till anläggning af en landsvägsbro öfver Lule älf vid Trångforsen i enlighet med en af öfversten m. m. O. J. F. Wijnbladhs därför upprättad plan, anslag måtte utöfver det belopp, 22,980 kronor, hvarmed de väghållningsskyldiga i Öfver Luleå och Edefors socknars väghållningsdistrikt förpliktats till ändamålet bidraga, kunna från af Riksdagen till understödjande af brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning af åar och farleder beviljade medel anvisas utan iakttagande af de för denna fonds anlåtande i allmänhet stadgade villkor.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af utskottets hemställan lämnades på begäran ordet till:

Herr Bergström, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det förslag, som här föreligger från Kungl. Maj:ts sida och som är tillstyrkt af statsutskottet, afser, att till en brobyggnad öfver Lule älf vid Trångforsen uppe vid Boden skulle af statsmedel utgå ett belopp af 111,570 kronor. Frågan om denna brobyggnad är ganska gammal. Den har förut varit före i ett annat skick än nu, och då har det varit ifrågasatt, att denna brobyggnad skulle verkställas för en kostnad af 68,940 kronor, utaf hvilka statsverket skulle bidraga med $\frac{2}{3}$, d. v. s. med 45,960 kronor. Då frågan förelåg i detta skick, gällde det endast att med begagnande af underbyggnaden för järnvägsbron anlägga en brobyggnad för själfva orsbehofvet, d. v. s. för landsvägstrafiken där uppe. Men i samband med frågan om Bodenbefästningen och äfven dessförinnan har uppstått fråga om, att denna brobyggnad skulle göras mera omfattande på grund af de militära behofven, och det är därför som man nu har kommit till en kostnad för själfva bron af 134,550 kronor, däraf statsverket, som sagdt, skulle bidraga med 111,570 kronor.

Beträffande beredningen af detta ärende, innan det föredrogs inför Kungl. Maj:t, ber jag till en början få fästa uppmärksamheten därpå, att ärendet icke, såsom man i detta fall kunnat förvänta, har varit föremål för gemensam beredning af civilministern och krigsministern. Det är beredt af den förstnämnde, och han har med hänsyn till den militära sidan af saken hänvänt sig till en militär myndighet — såvidt framgår af Kungl. Maj:ts proposition allenast till chefen för generalstabens — hvilken med återopande af ett tidigare yttrande i början af 1890-talet uti infordradt utlåtande af den 17 september 1904 — herrarne återfinna det på sid. 8 i Kungl. Maj:ts proposition, om herrarne ha den till hands — har omförmält, att under den tid, som sedan dess, d. v. s. från början af 1890-talet, förlutit, hade genom beslutet om anläggandet af Bodens fästning behofvet af en landsvägsbro öfver Lule älf ytterligare ökat

*Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.
(Forts.)*

*Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.
(Forts.)*

ända därhän, att ifrågavarande bro kunde betraktas som en oombärlig del af de vid Boden planlagda försvarsanordningarna.

Det är sålunda detta skäl från generalstabschefens sida, som skall motivera denna högst betydliga ökning i statsbidraget för ifrågavarande brobyggnad. Men jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet därpå, att, när en dylik fråga skall af Kungl. Maj:t framläggas inför Riksdagen till dess afgörande, då borde icke allenast generalstabschefen blifvit hörd, utan äfven och icke minst chefen för fortifikationen. Det är ju fortifikationen, som har att bearbeta befästningsplanerna, och det är den, som därför är närmast att i detta fall höras.

Emellertid är det icke allenast denna anmärkning, jag har att göra. Jag har en långt viktigare. Jag har att göra en erinran till kammaren därom, att kammaren för icke så många dagar sedan har på sitt sätt haft före denna fråga om en brobyggnad för försvarsändamål uppe vid Boden icke allenast öfver Lule älf, utan äfven öfver Bodån. Det var, då vi behandlade 4:de hufvudtiteln. I det yttrande, som har afgifvits af såväl chefen för fortifikationsdepartementet som chefen för artilleridepartementet inom arméförvaltningen rörande landtbefästningarna, och hvilket yttrande har tilldragit sig så stor uppmärksamhet, därför att det är det, som legat till grund för de högst betydande anslagsäskandena i år, särskildt för Bodenfästningen, uti detta yttrande omförmäles, att dessa båda chefer för nämnda departement påyrka byggandet, såsom sagdt, af två permanenta broar öfver Lule älf och Bodån, och de ha beräknat, att dessa brobyggnader jämte åtskilliga andra förbindelsearbeten skola kräfva en kostnad af 660,000 kronor. Dessa 660,000 kronor äro inräknade i den slutsiffra, till hvilken krigsministern kom beträffande Bodenfästningen och hvilken varit underställd såväl statsutskottets som Riksdagen i dess helhet.

När denna fråga var före, yttrade statsutskottet på tal, bland annat, om dessa nytillkomna kostnader, som icke af befästningskommittén beräknats, för försvarsanordningarna vid Boden eller i samband med dessa — och detta yttrande ha båda kamrarna gjort till sitt — att man icke tilltrorde sig att bedöma, huruvida utförandet af ofvan omförmälda arbeten borde vara så oundgängligen nödvändigt; och därför påkallade man i detta afseende en ny utredning. Detta är sålunda redan af Riksdagen beslutadt med afseende på brobyggnaden öfver Lule älf.

Nu, då i denna stund hvarken herr civilministern eller herr krigsministern är närvarande, torde det vara ganska vanskligt att få denna fråga utredd, därest icke herrar ledamöter af statsutskottet fått del af andra handlingar än dem, som återfinnas i riksdagstrycket. Det torde, säger jag, vara ganska svårt att nu få utredt, huru det förhåller sig med dessa tillärnade brobyggnader öfver Lule älf uppe vid Boden. Är det meningen att för de militära behofven bygga dels denna bro, som är omnämnd i detta utskottsbetänkande, n:o 62,

och dels en annan bro öfver samma älf, hvilken bro blifvit ifrågasatt af cheferna för fortifikations- och artilleridepartementen i arméförvaltningen? Det synes mig, att det är nödvändigt, innan Riksdagen går att fatta beslut i dessa frågor, som ingalunda äro oviktiga vare sig ur ekonomisk synpunkt eller ur andra synpunkter, att det blir full klarhet i detta afseende, och särskildt att det blir klart, hvilken öfvergång som är den militärt viktigaste där uppe vid Boden och för hvilken alltså ur militär synpunkt kostnader till en brobyggnad lämpligen skola och böra göras.

Då läget är sådant, som det nu är, synes det mig, att Riksdagen omöjligen kan gå in på att för närvarande bevilja detta högst betydligt förökade anslag till nu ifrågavarande brobyggnad, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka afslag på såväl utskottets betänkande som Kungl. Maj:ts framställning.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Ja, det torde vara ganska tvifvelaktigt, huruvida kammaren nu på grund endast af den auktoritet, som den siste ärade talaren onekligen har beträffande militära frågor, skulle våga sig på att afslå det föreliggande förslaget eller eventuellt antaga det billigare förslag, som skulle blifva en följd, därest man icke toge hänsyn till det militära behovet. Kostnaden, i hvilken vederbörande väghållningsdistrikt skulle deltaga med den vanliga tredjedelen, slutar på en summa af 68,940 kronor. Och sålunda skulle de väghållningsskyldiges bidrag uppgå till 22,980 kronor. Ty vägen lär icke vara, om den också benämnes landsväg, något annat än bygdeväg. Såsom herrarne väl känna till af väglagen af den 23 oktober 1891, skiljer denna lag mellan två slag af vägar, nämligen bygdevägar och landsvägar; och en bygdeväg skall vara minst 3,6 meter bred, då däremot en landsväg skall hafva en bredd af 6 meter. Den väg, som ansluter sig till ifrågavarande bro, har ej den bredd, att densamma kan hänföras till landsväg, utan till bygdeväg. Nu är det olika kostnadsförslag, som föreligga här, det ena är uppgjort med en beräknad bredd på bron af 3,6 meter och det andra med en beräknad bredd af 4,5 meter.

Nu hafva de myndigheter, som hörts beträffande det eventuella militära ändamål, för hvilket bron skulle byggas, varit eniga därom, att denna skulle ha den nu angifna bredden af 4,5 meter. Och följaktligen torde det vara förenadt med alltför stor risk, om Riksdagen nu skulle fatta beslut att bygga bron med en bredd af endast 3,6 meter, och det sedan skulle befinnas, att detta icke vore tillräckligt, så att man redan kort därpå skulle nödgas utvidga densamma. Då ha vi i stället för att göra en besparing råkat ut för en högre kostnad. Af egen erfarenhet kan jag icke bilda mig någon mening rörande den bredd, bron skulle hafva. Vi ha ansett inom utskottet att på grund af den utredning, som här föreligger, man bör tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i detta ämne.

*Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.
(Forts.)*

Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.
(Forts.)

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förevarande hemställan.

Herr Bergström: Ja, herr talman, den föregående erfarenhet, som vi hafva om denna frågas behandling och utveckling, ger ingalunda vid handen, att, ifall Riksdagen nu afslår detta förslag såsom otillräckligt utredt, därutaf skulle med nödvändighet blifva en följd, att man omedelbart byggde den endast för landsvägstrafiken afsedda bro, om hvilken den siste ärade talaren ordade. Jag förmodar, att, ifall det skulle visa sig vid en mera fullständig utredning än den, som nu föreligger, att det är denna bro, på detta ställe lagd, som är den framför andra behöfliga ur militär synpunkt, då läser icke Kungl. Maj:t underlåta att till nästkommande Riksdag, eller så fort denna utredning kan föreligga, inkomma till Riksdagen och visa upp detta, liksom ingalunda heller ortsinvånarne lära skynda på att bygga den mindre bron, och icke afvakta att Riksdagen blir i tillfälle att taga frågan under förnyad pröfning. Jag kan för ingen del tänka mig ett sådant resultat af ett afslag nu, utan resultatet blir gifvetvis det jag nu omförmäلت. Och det synes mig vara det riktiga, att såväl de öfriga militära myndigheter, som speciellt böra yttra sig rörande en dylik fråga, blifva satta i tillfälle att göra detta, liksom också att den nu särskildt tillsatta s. k. Bodenkommittén må blifva i tillfälle att taga denna fråga, liksom åtskilliga andra därmed sammanhängande, under ompröfning.

Jag tillåter mig att vidhålla mitt yrkande.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Efter den diskussion, som här förekommit, synes det mig, som om kammaren vore i en ganska kinkig situation. Å ena sidan synes det mig, att, efter herr Bergströms anförande, det skall väcka mycket stora betänkligheter att på rak arm bifalla det kungl. förslaget, å andra sidan tror jag icke, att vi i närvarande stund kunna öfverskåda följderna af ett afslag å detsamma.

Det gäller därför att på något sätt få rådruum, särskildt för att vederbörande departementschefer må blifva i tillfälle att lämna vederbörliga upplysningar i frågan, och något sådant rådruum kan icke vinnas på annat sätt, än att Andra Kammaren beslutar återremiss till utskottet.

Jag yrkar därför, att kammaren ville besluta återremiss.

Häruti instämde herrar *Almqvist*, *Wavrinsky* i Stockholm, *Hellström*, *Widén* och *Zimdahl*.

Herr Persson i Tällberg: Ja, herr talman, jag har naturligtvis ingenting att invända däremot att saken måtte bli så utredd som möjligt, ty detta ligger naturligtvis i både mitt och utskottets intresse. En återremiss kan naturligtvis icke i någon mån skada saken.

Men när jag begärde ordet, fruktade jag för ett afslag och tänkte i det afseendet framhålla, att det är ett allmänt orsintresse där uppe att få frågan afgjord, då ett fullständigt förslag nu föreligger, utarbetadt och af vederbörande godkänt. Jag ansåg nämligen, att de väghållningsskyldige där uppe icke vore skyldiga att vänta längre, utan lugnt kunde gå till verket och få det vanliga statsbidraget och bygga bron allenast 3,6 meter bred. Men om det sedan visade sig, att den borde byggas om, skulle staten göra en afsevärd förlust.

*Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.
(Forts.)*

Men då återremiss nu är begärd, i afsikt att få en närmare utredning beträffande det militära behofvet, och detta måhända icke kommer att visa sig mer trängande, än att man kan komma ifrån en del af den nu begärda summan, skall jag icke motsätta mig en återremiss.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall icke heller motsätta mig en återremiss, ehuru väl jag tror, att man icke har mycket att vänta af en sådan. Det kan väl hända, att det kan blifva någon närmare utredning än den, som nu föreligger, men det synes mig, som om den utredning, som föreligger, skulle vara tillfylllestgörande, därför att det är den trafikerande allmänheten, som här i första rummet ifrågasätter att, med hänsyn till den lifliga trafik, som nu finnes vid Trångforsen, få en bro öfver Lule älf. De väghållningsskyldige hafva visat sitt intresse genom att bidraga med $\frac{1}{3}$ i kostnaderna för denna bro; men de väghållningsskyldige göra ännu mera och hvilket bevisar mer än allt annat brons nödvändighet: de åtaga sig det framtida underhållet. Utaf detta synes, enligt min mening, tydligt framgå, att det är en brobyggnad icke i första rummet för försvarsanordningarna vid Boden, utan en brobyggnad, som är behöflig med hänsyn till den ökade samfärdseln.

Herr Nilsson i Skärhus: Det har här blifvit framställt yrkande på återremiss, men jag kan icke förstå hvad en återremiss skulle tjäna till. Det finnes ju redan ett kostnadsförslag, som afser byggande af en bro endast för ortstrafiken, enligt hvilket de väghållningsskyldige skulle ha rätt att erhålla statsbidrag med $\frac{2}{3}$ af kostnaden.

Det blir ju icke någon vinst för de väghållningsskyldige, om staten bygger denna bro. Men om den bygges med den bredd, som allenast påkallas af trafikbehofvet där uppe, blir kanske en utvidgning på grund af det militära behofvet i en framtid nödvändig. En sådan utvidgning är dock svår att utföra och skulle dessutom föranleda fördubblade kostnader.

Det är därför jag anser, att ärendet bör bli afgjort i år och yrkar således bifall till utskottets förslag.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag har redan förut

*Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.*

(Forts.)

instämt med den talare, som nyss yrkade återremiss, men då här fortfarande särskildt ifrån den siste talaren yrkats bifall till utskottets framställning, skall jag be att få ytterligare framhålla de skäl, hvarför jag för min del anser yrkandet om återremiss befogadt.

Detta statsutskottets betänkande återfinnes, som herrarne se af föredragningslistan, upptaget bland en hel mängd andra statsutskotts-betänkanden af mindre omfattning, och det har naturligtvis varit omöjligt för kammarens ledamöter i gemen att, med hänsyn därjämte till öfriga många och viktiga ärenden, som i dag förekommit, närmare sätta sig in i detta speciella ärende. När då här framställts en hel del allvarliga anmärkningar mot Kungl. Maj:ts af statsutskottet biträdde förslag, torde det vara angeläget, att kammarens ledamöter få tillfälle att närmare sätta sig in i frågan; och härtill kommer, att af regeringen icke finnes någon enda här närvarande, som kan besvara de gjorda anmärkningarna och gifva kammaren de upplysningar, som kunna behövas. Med en återremiss skulle alltså åtminstone vinnas den förmånen, att man bör kunna få en klarare insikt i frågan, än nu under debatten kan vara tillfälle och möjlighet att vinna.

Det är därför jag för min del biträdt yrkandet om återremiss, till hvilket jag nu yrkar bifall.

Herr Bergström: Herr talman! Jag ber att gentemot den ärade ledamoten af statsutskottet på skånebänken få erinra därom, att kostnadsförslaget till en brobyggnad endast för ortens behof och landsvägstrafiken. slutande på 68,940 kr., det kostnadsförslaget har förelegat ända sedan 1895, och alltså hafva de väghållningsskyldige alltsedan den tiden varit i tillfälle att begagna sig af rätten att, med bekostande af $\frac{1}{3}$, utfå de $\frac{2}{3}$ i statsbidrag till denna brobyggnad.

Det synes således icke vara någon anledning att antaga, att, i händelse Riksdagen af något särskildt skäl skulle vilja hafva ett uppskof i denna fråga på ett år, de väghållningsskyldige just nu skulle kasta sig på denna brobyggnad af mindre omfång, därest de kunna förvänta att få en större.

Då ett återremissyrkande blifvit framställt, och det naturligtvis motsvarar det ändamål, jag åsyftar, nämligen att få större klarhet i denna sak, särskildt därigenom att tillfälle kan beredas de båda ifrågavarande ledamöterna af regeringen att här lämna upplysningar, skall jag tillåta mig att, med frånträdande af mitt föregående yrkande, instämma med dem, som yrkat återremiss.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Oaktadt jag biträdt statsutskottets förslag, skall jag här nu också instämma med dem, som yrkat återremiss, sedan jag hört representanterna från orten, såväl Boden som Luleå, instämma i återremissyrkandet, då de sålunda icke äro angelägna om att få bron till stånd med statsmedel.

Därför, på de skäl, som nu äro anförda, förenar jag mig i yrkandet om återremiss.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Sedan herr tal-
mannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena,
beslöt kammaren visa ärendet åter till utskottet.

*Angående
brobyggnad
öfver Lule älf
vid Trång-
forsen.
(Forts.)*

§ 11.

Vidare föredrogs och godkändes statsutskottets memorial n:o
63, med anledning af kamrarnas återremiss å statsutskottets utlåtande
n:o 13 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition n:o 10 angående
upplåtelse till Oxelösund—Flen—Västmanlands järnvägsaktiebolag af
mark från kronodomänerna Väderbrunn n:o 1, Lilla eller Tyska
kungsladugården och Stora kungsladugården i Södermanlands län.

§ 12.

Härefter förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 64,
i anledning af väckt motion om anslag till vice häradshöfdingen
G. E. Fahlerantz.

*Om anslag till
vice häradshöf-
dingen
G. E. Fahl-
crantz.*

Uti en inom Andra Kammaran väckt motion, n:o 81, hade
herr *J. Bromée* i Billsta *m. fl.* föreslagit, att Riksdagen måtte ått
vice häradshöfdingen G. E. Fahlerantz bevilja ett anslag af 25.000
kronor.

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande motion icke
måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Bromée i Billsta: Det kan kanske anses icke vara
lämpligt att uppträda i ett fall sådant som detta gentemot ett en-
hälligt statsutskott, men jag skall likväl be att få yttra några ord.

Såsom herrarne finna, hafva vi motionärer ansett, att herr vice
häradshöfding Fahlerantz gjort sig väl förtjänt af en ersättning för
de betydande kostnader, han nedlagt på och de stora uppoffringar
i öfrigt han haft för sina forskningar i vår rättshistoria, sina studier
i utlandet och sina af trycket utgifna värderika arbeten. Motionärerna
i allmänhet och äfven jag bland dem hade trott, att dessa arbeten
vore af sådan betydelse, att vår motion skulle vinna åtminstone
någon anslutning inom utskottet. Härtill har jag för min del ansett
mig hafva full anledning, då statsutskottet i så många andra fall
visat sig till fullo uppskatta såväl historiska som vetenskapliga
arbeten i allmänhet och alltid hemställt om beviljande af det under-
stöd, hvartill sådana arbetens författare ansetts vara berättigade.
Så har emellertid mot vår förmodan icke varit händelsen här.
Oaktadt vice häradshöfding Fahlerantz' arbeten upptagit mer än $\frac{1}{4}$
mansålder för att nå sin fullbordan, oaktadt dessa arbeten kräft
stora penninguppoffringar genom resor och långa vistelser i utlan-
det, och oaktadt åtskilliga myndigheter och sakkunnige uttalat sig

Om anslag till välvilligt om dessa arbeten, har vår framställning likväl icke kunnat vice häradshöfdingen vinna något gehör inom utskottet.

G. E. Fahlerantz.

(Forts.)

Om man endast betänker, att dessa arbeten innehålla en utredning och framställning om den betydelse, som i forna tider tillmättes lekmanneelementet i våra domstolar, och om den ringa betydelse detta element numera äger utöfva på vår rättsskipning, och att dessa arbeten jämväl innesluta en redogörelse för den roll, lekmanneelementen i andra länder, särskildt England, spela vid rättsskipningen, så torde man kunna med fog anse, att dessa värdefulla upplysningar, som eljest icke kunna erhållas utan långa forskningar och stora penninguppoffringar, äro förtjänta af uppmärksamhet och väl värda en ersättning från statens sida. Det är också, anser jag, fullt berättigadt att i detta fall fordra någon ersättning af statsmedel, då man sett, att statsanslag beviljats för vetenskapliga forskningar på många områden och däribland rätt betydliga anslag till forskningar, som gjorts genom skrapningar på botten af främmande haf. Dessa senare forskningar torde nog vara vetenskapliga arbeten, som hafva betydelse, men de kunna dock icke, såvidt jag kan finna, hafva större betydelse än arbeten, som redogöra för hurudan rättsskipningen varit hos oss och i forna tider i vårt land, hurudan den är nu, om denna rättsskipning är tillfredsställande, och hurudan rättsskipningen är i andra länder.

Jag skulle ock kunna våga hoppas, att kammaren, då den förut i dag, oaktadt ett nästan enhälligt utskott yrkat afslag, funnit sig föranlåten att bevilja ett betydande anslag till en mindre, men sannolikt mycket förtjänstfull och betydande tidskrift, också nu i denna fråga skall visa sig tillmötesgående.

I betraktande af dessa omständigheter skall jag, herr talman, oaktadt afsyrkande från ett enigt statsutskott, taga mig friheten yrka bifall till den af mig m. fl. afgifna motionen.

I detta anförande instämde herrar *Jansson* i Edsbäcken, *Nyodal*, *Nordin*, *Forsberg*, *Österberg* och *Persson* i Arboga.

Herr Söderberg: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet har icke funnit anledning att bifalla motionärernas förslag i den här förevarande frågan, utan har endast, under åberopande af att herr vice häradshöfdingen *Fahlerantz* ingått till Kungl. Maj:t med ansökan om något bidrag af statsmedel till täckande af kostnaderna för sina arbeten, och att denna ansökan befunnits icke böra föranleda någon åtgärd, hemställt, att herr *Bromé*s m. fl. förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Emellertid vitsordar utskottet betydelsen af hans arbeten i det andra stycket af sitt utlåtande, där det heter: »Ehuru vissa af de myndigheter, som yttrat sig öfver vice häradshöfdingen *Fahlerantz*' till Kungl. Maj:t senast ingifna ansökan, vitsordat ej mindre den flit och det intresse, hvarom arbetet »Rättfärdighet i rättsskipning» bär

vittne, än äfven att detsamma innehåller lofvärda, för en riktig uppfattning af nu gällande rätt viktiga rättshistoriska undersökningar samt tillstyrkt, att något bidrag till betäckande af de kostnader, vice häradshöfdingen Fahlerantz genom samma arbete åsamkat sig, måtte af statsmedel beviljas» etc.

Ja, så hafva vissa myndigheter yttrat sig om förevarande arbeten.

Då jag läste motionen och statsutskottets i anledning därpå afgifna betänkande, leddes jag till samma reflexioner och tankar, som en af motionärerna nyss uttalade här.

Huru ofta har icke Riksdagen med frikostig hand understött vetenskapliga undersökningar och arbeten af mycket tvifvelaktigt värde. Åtminstone får jag såsom lekman bekänna, att jag anser, att många af dessa anslag ha bragt mycket tvifvelaktiga resultat i dagen. Här åter har en person af intresse för vår rättsskipning utarbetat dessa verk, ehuru det icke skett på uppdrag af offentlig myndighet, utan han har offrat sina medel, sin kunskap och sitt intresse för en sådan sak, för att föra den framåt och föra fram i ljuset sådant, som icke eljest hade kommit till allmänhetens kännedom. Jag förundrar mig icke så mycket öfver att Kungl. Maj:t, som också i viss mån något mera än Riksdagen företräder formalismen i vårt statsskick, afslagit herr Fahlerantz' framställning om understöd, men jag skulle förundra mig så mycket mera, om Riksdagen skulle afslå en sådan här begäran.

Nu har en af motionärerna här yrkat bifall till motionen. Äfven jag skulle gärna göra detta, men jag är rädd, att hela frågan skulle därigenom förfalla, och därför vill jag göra ett annat yrkande, som jag tycker bli så blygsamt, att jag tror, att vi icke för beloppets skull behöfva rygga tillbaka för att gifva häradshöfding Fahlerantz någon ersättning för hans myckna arbete på detta område.

Jag skall därför, herr talman, be att få ändra motionärernas yrkande till 15,000 kronor i ett för allt, och jag hemställer alltså om bifall till detta yrkande.

Herr Olsson i Fläsbro: För min del skulle jag gärna önska, att herr häradshöfdingen Fahlerantz erhöle någon ersättning för de kostnader, som åsamkats honom på grund af hans i motionen omfördälda skriftställareverksamhet. Men från en sådan önskan och till en åstundan att denna ersättning bör utgå af statsmedel är enligt min tanke ett ganska stort steg. Ty de skäl, som kunna tala för den enskilda offervilligheten i ett visst fall, äro icke alltid tillämpliga, då det gäller en sådan offervillighet från statens sida.

Hufvudanledningen till att statsutskottet i denna fråga ställt sig på afslagsståndpunkten är den, att detta ärende förut blifvit vägd af Kungl. Maj:t och befunnet för lätt. Vid sådant förhållande har statsutskottet, äfven med de största sympatier för den person, som det här gäller, ej kunnat handla annorlunda, än det gjort. Statsutskottet har ofta att behandla af enskilde väckta mo-

*Om anslag till
vice häradshöfdingen
G. E. Fahlerantz.
(Forts.)*

Om anslag till
vice häradshöf-
dingen
G. E. Fahl-
crantz.
(Forts.)

tioner, hvilka utskottet anser vara förtjänta af den allra största upp- märksamhet, men hvilka utskottet detta oaktadt måste afstyrka med, såsom det heter, »en välvillig motivering». Denna motivering ut- gör vanligen en vink till regeringen att pröfva frågan och framlägga den för Riksdagen, om den så finner lämpligt. När utskottet så- lunda — jag vågar väl säga — i regel icke tillstyrker enskilde motionärers framställningar i vidare mån, än jag nu antydt, trots det att dessa framställningar icke blifvit pröfvade och underkända af regeringen, skulle det väl hafva tagit sig bra egendomligt ut, om utskottet skulle hafva i detta fall tillstyrkt motionen, då det gällde en fråga, som redan af Kungl. Maj:t blifvit med ogillande lagd till handlingarna.

Ett annat skäl för afslag har varit, att de myndigheter, som yttrat sig öfver häradshöfding Fahlcrantz' skriftställareversamhet, gjort detta ganska ofördelaktigt. Den ärade motionären framhöll nyss, att åtskilliga myndigheter skulle hafva yttrat sig något så när fördelaktigt om densamma. Och detta är sant. Juridiska fakul- teten i Lund och justitiekanslersämbetet hafva verkligen om den- samma afgifvit ett något så när fördelaktigt utlåtande. Men jag vill också erinra om, att såväl i dessa yttranden som särskildt i det yttrande, som afgifvits af juridiska fakulteten i Uppsala, före- kommer en mycket skarp kritik af herr Fahlcrantz' arbeten.

Det är hufvudsakligen på dessa skäl, som utskottet afstyrkt motionen, och skall jag, herr talman, på samma skäl be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Jag beklagar, mina herrar, att icke min ärade granne till vänster här i kammaren är närvarande i kväll, ty herr Lindhagen skulle nog, enligt hvad jag tror, med tillbörlig juridisk auktoritet gå in något på en granskning af, huruvida det verkligen kan vara skäl att, såsom den senaste ärade talaren nyss gjorde, fästa så mycket afseende vid vissa från juridiskt håll riktade uttalanden mot beskaffenheten af de utaf vice häradshöfding Fahl- crantz publicerade arbetena. Men då han icke är här nu, så vill jag själf, utan dock det ringaste anspråk på sådan auktoritet, säga ett par ord i denna fråga.

Det förefaller mig då anmärkningsvärdt, att utskottet vid be- dömandet af en sak sådan som den nu föreliggande kunnat ställa sig på en så formalistisk grund, som det gjort, och hvilken äfven fick sig ett uttryck i det anförande, som vi nyss hörde från statsut- skottets representant. Kungl. Maj:t har vägt ärendet, heter det, och funnit förtjänsterna hos ifrågavarande utgifna arbeten alltför lätta. Efter detta sätt att se saken skulle det således icke kunna tillkomma utskottet att i någon fråga möjligen vara af annan mening än Kungl. Maj:t.

Jag tror emellertid, att vi först böra klargöra för oss, hvarpå det kan bero, att framställningen angående statsbidrag till herr Fahl-

crantz »icke befunnits föranleda någon åtgärd». Kunna vi icke just i detta fall tänka oss ett särskildt skäl, som varit af beskaffenhet att föranleda såväl Kungl. Majt som den bland de juridiska myndigheterna, hvilka afgifvit mindre fördelaktiga omdömen om herr Fahlerantz' skriftställareverksamhet, att handla såsom de gjort? Om vi efterse hvad som varit den röda tråden i herr Fahlerantz' arbeten, så skola vi finna, att denna utgjorts af ett försök att häfda den reella rätten gentemot den i hans tanke alltför formalistiska rättsuppfattning, som här i Sverige är gällande. Hans arbeten hafva därför, på samma gång som de afse att meddela mycket värdefulla historiska upplysningar, ofta nog haft en polemisk udd, riktad just mot det hos oss förhärskande juridiska systemet. När så är. bör det väl ingalunda vara underligt, om de framskjutna målsmännen för det system, mot hvilket han sålunda polemiserar, icke äro så synnerligen villiga att tillerkänna sin kritiker allt, hvarpå han skulle kunna göra anspråk från en mera opartisk domstol.

*Om anslagt till
vice härads-
höfdingen
G. E. Fahlerantz.*

(Forts.)

Men däremot förefaller det mig, som om åtminstone Andra Kammaren skulle kunna i ett fall sådant som detta ställa sig på en annan ståndpunkt. Jag tror nämligen, att vi litet hvar här måste medgifva, att i vårt rättsväsen ouckligen finnes en ansats till att låta bokstafven döda anden, eller med andra ord en ansats till att låta de formella synpunkterna förtrampa den verkliga rättsuppfattningen. Då så är förhållandet, tycker jag, att Andra Kammaren borde kunna hafva skäl att visa sin tacksamhet mot en man, som utan hänsyn till att han på ett eller annat håll trampar på några ömtåliga liktornar säger ifrån sin mening angående en osund riktning, som enligt hans åsikt håller på att insmyga sig i hela vårt rättsväsen.

Det ligger mycket beaktansvärdt i det, som herr Fahlerantz betonat och gjort sig till målsman för, men särskildt är det sålunda betonen sidan af hans verksamhet, som jag vill framhålla och som jag tror äfven Andra Kammaren skulle göra rätt i att gifva sitt erkännande: hans oafslätliga sträfvan gentemot alla dem, hvilka helst vilja i vårt rättsväsen tillämpa enbart bokstafstolkning. Juridiska fakulteten i Lund har också, såsom af herr Olsson i Fläsbro nyss erkändes, gifvit ett betydligt erkännande åt herr Fahlerantz' skriftställareverksamhet. Däremot har juridiska fakulteten i Uppsala icke velat göra detta. Ser man nu på den skrift, som herr Fahlerantz själf fått tillfälle att bifoga motionen, så skall man finna, att han speciellt polemiserat mot den Uppsala-filosofi, hvarpå nämnda juridiska fakultet väl grundar sin åskådning. Jag förstår då så väl, att han icke kunnat från det hållet få mottaga något erkännande. Men så mycket tyngre väger för mig i stället det, att en sådan auktoritet som juridiska fakulteten i Lund nödgats gifva sitt erkännande åt herr Fahlerantz' rättshistoriska studier och hans rättsstudier i allmänhet, således åt hela det inlägg han gjort i vårt rättsväsen.

Om anslag till vice häradshöfdingen G. E. Fahlerantz.
(Forts.)

Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att Andra Kammaren skulle afgifva en lämplig och välbehöflig opinionsyttring till förmån för den reella rätten och emot en alltför stark formalism, om kammaren själf icke vore så formalistisk, utan i stället såge på hvad som från alla håll — till och med från den, hvilken här fört statsutskottets talan — i denna sak erkänts. Nämnde talare framhöll ju, att utskottet vid sin hemställan om afslag likväl ansett förhållandet vara sådant, att utskottet velat i motiveringen inrycka några för herr Fahlerantz' verksamhet erkänn samma ord. Välvilja för saken finns ju således på alla håll. Låt oss därför icke vara så formalistiska; låt oss heller icke blott tala välvilligt, utan äfven handla välvilligt.

Då emellertid den af motionärerna begärda ersättningssumman kanske är något för högt tilltagen — denna sak känner jag dock icke till så noga, och jag kan icke själf bedöma den — så vill jag, för att vinna större anslutning, förena mig med den, som yrkat på att summan skall nedsättas med 10,000 kronor, och jag ber således att få yrka bifall till det af herr Söderberg under diskussionen framställda förslaget om en ersättning till herr Fahlerantz af 15,000 kronor.

Häruti instämde herrar *Nyström, Ericsson* i Ahlberga, *Wallis, Byström, Berg* i Stockholm, *Johansson* i Öija, *Matsson* och *Pantzarhielm*.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag kan till alla delar instämma i den föregående talarens yttrande och vill blott tillägga, att det var med en viss förvåning, som jag hörde den kammarledamot, hvilken nyss förde statsutskottets talan, opponera sig mot det begärda anslaget åt vice häradshöfding Fahlerantz. Ty den, som följt något med dennes verksamhet och tagit del af de mycket betydande skrifter han utgifvit rörande vårt svenska rättsväsen, den vet också, att genom dessa skrifter går såsom en röd tråd just framhäfvet af folklighetens betydelse gentemot juristeriet. Jag tror därför, att det vore i enlighet med denna kammares traditioner att gifva ett erkännande åt herr Fahlerantz' sträfvanden för folklighetens — nämndens — betydelse i vårt rättsväsende gentemot den juridiska formalismen.

Jag känner icke, hvilka yttranden som af juridiska auktoriteter afgifvits rörande herr Fahlerantz' skriftställarverksamhet. Men om, såsom af talaren från statsutskottet framhölls, man på något juridiskt håll skulle afgifvit ett ofördelaktigt omdöme angående hans skrifter, så finner jag detta vara helt naturligt; ty hans skrifter utgöra till största delen en mycket skarp och nedgörande kritik öfver hela den juridiska formalismen i vårt lands rättsväsen. Om således förhållandet skulle vara det, att den juridiska fakulteten i Uppsala tagit illa vid sig af hans skrifter, så är detta som sagdt mycket naturligt. Men för oss i Andra Kammaren är detta icke något skäl att icke gifva

ett erkännande åt herr Fahlerantz verksamhet för det svenska rättsväsendets utveckling i folklig och sund riktning.

Jag ber därför att få instämma i det nyss gjorda yrkandet på beviljande åt herr Fahlerantz af ett anslag på 15,000 kronor.

*Om anslag till
vice härads-
höfdingen
G. E. Fahlerantz.
(Forts.)*

Härmed var öfverläggningen slutad. Därunder hade yrkats 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen och 3:o bifall till det af herr Söderberg under öfverläggningen framställda yrkandet. Herr talmannen, som gaf propositioner å dessa yrkanden, fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som votering likväl begärdes, blef nu, sedan till kontraposition antagits det under 3:o angifna yrkandet, uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 64, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit det af herr Söderberg under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utföll med 75 ja men 108 nej; och hade kammaren alltså bifallit det af herr Söderberg under öfverläggningen framställda yrkandet.

§ 13.

Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående grunderna för aflöning af lärare vid fortsättningsskolor, föredrogs härupå; och yttrade därvid

Herr Segerdahl: Herr talman! Jag har, som herrarne finna, reserverat mig mot viss del af utskottets motivering, utan att dock angifva, hvaruti min skiljaktiga mening består. Jag ber därför att här nu få med några ord förklara, i hvilket afseende jag icke kunnat instämma med utskottet.

Sedan utskottet redogjort för de grunder, efter hvilka statsbidrag till fortsättningsskolor för närvarande utgår, och därvid särskildt framhållit, att statsbidrag i intet fall utgår med högre

belopp än det, hvarmed skoldistriktet bidrager, samt utskottet därefter omtalat motionärernas mening, att af aflöningen till lärarne vid fortsättningsskolorna $\frac{2}{3}$ skulle lämnas af staten och $\frac{1}{3}$ af skoldistriktet, tillägger utskottet, att mot en dylik höjning af statsbidraget principiella betänkligheter skulle möta. Däri har jag icke kunnat instämma. Väl är det sant, att en höjning af statsbidraget på sätt motionärerna föreslagit skulle vara att frångå den princip, som på detta område hittills fått göra sig gällande, men hvarför icke en ny princip eller närmast den, som gäller för statens bidrag till folkskoleundervisningen i allmänhet skulle i detta fall kunna tillämpas, kan jag icke förstå.

En annan punkt, i hvilken jag icke kunnat instämma med utskottet, är den, hvaruti det heter, att frågan om fortsättningsskolor skulle i de flesta fall ännu ha sin största betydelse för de förmögnare kommunerna. För min del tror jag, att för de förmögnare kommunerna 25 kronor mer eller mindre i statsbidrag spelar en ringa roll. Man har sett exempel på, att kommun helt och hållet afstått ifrån att begära statsbidrag till fortsättningsskolor blott för att friare få ordna dessa skolor. Jag tror tvärtom, att det är de ekonomiskt svagare kommunerna, för hvilka det är af vikt, i hvilken proportion statsbidraget kommer att utgå.

Det är dessa punkter, min reservation gällt.

Herr *Persson* i Tällberg instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Om statsbidrag till aflönande af fjärdingsman.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt motion om statsbidrag till aflönande af fjärdingsman.

Sammansatta stats- och lagutskottet hade till förberedande behandling fått emottaga en af herr *P. Zimdahl* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 104, hvari föreslagits, att Riksdagen måtte besluta, att fjärdingsmanslönen hädanefter skulle utgå till hälften af statens medel och till hälften af kommunen.

Utskottet hemställde dock, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan begärdes ordet af motionären,

Herr *Zimdahl*: Herr talman, mina herrar! Om ock endast ringa utsikt nu förefinnes att gentemot sammansatta stats- och lagutskottets hemställan vinna någon nämnvärd anslutning till min motion, skall jag likväl tillåta mig yttra några få ord.

Den omständigheten att jag för tredje gången upprepat min motion bevisar endast, att jag ansett den vara så fullt befogad, att

den förtjänade Riksdagens afscende, och jag får säga, att denna min öfvertygelse ännu är orubbad.

Om statsbidrag till aflönande af fjärdingsmän.

(Forts.)

Läser man den för fjärdingsmännen gällande instruktionen, måste man finna, att de förrättningar, som åligga en fjärdingsman enligt denna instruktion, äro i öfvervägande grad likartade med dem, kronofogde och länsman hafva att utföra, tjänstemän, hvilka helt och hållet aflönas af statsmedel. Jag skall taga mig friheten att här påpeka något af hvad nämnda instruktion föreskrifver rörande de göromål, som åligga fjärdingsmännen.

Så åligger det fjärdingsman:

att vid värnpliktiges inskrifning och mönstring samt vid beväringsskontingents samling för afgang till öfningsort, äfvensom då sådan kontingent efter slutad öfning upplöses, vid truppers tåg och inkvartering samt vid utgörande af kungs- och kronoskjuts lämna det biträde, som af kronofogde och länsman påkallas;

att, när fjärdingsman därom af kronofogde eller länsman anlitas, dels förrätta utmätning af lösegendom för indrifning af obetalta kronouppbördsmedel och dels lämna enahanda biträde vid indrifning af expeditionslösen m. m.;

att enligt föreskrift af kronofogde eller länsman biträda vid indrifning af böter och vid personers häktning samt i egenskap af extra fänggevaldiger fortskaffa fångar enligt därför af kronobetjäningen utfärdad förpassning;

att enligt förmäns uppdrag delgifva stämningar i brottmål, kalla nämnd till urtima ting m. fl. allmänna förrättningar samt verkställa andra det *allmännas* tjänst rörande kallelser och kommunikationer; o. s. v.

Vore det icke under sådana förhållanden billigt och rättvist, att staten åtminstone till någon del öfvertog fjärdingsmännens aflöning. Jag tror mig ock kunna på goda skäl påstå, att denna min uppfattning till fullo delas icke blott af fjärdingsmännen själfva utan äfven af länsmän och kronofogdar; och att ett sådant lönesätt skulle medföra en väl behöflig lättnad i kommunernas ofta tryckande utgifter, behöfver väl knappast här sägas.

Utskottet yttrar på sid. 16 i sitt betänkande, att det samman-satta stats- och lagutskott, som under nästlidet års riksdag hade att behandla samma fråga, icke fann skäl föreligga, som talade för en förändring uti fjärdingsmannabefattningens genom sekler häfdvunna karaktär af kommunal institution. Häremot tillåter jag mig erinra, att fjärdingsmannabestyret numera är någonting helt annat än hvad det fordom varit, och detta särskildt på grund af den utaf Kungl. Maj:t den 29 september 1899 utfärdade instruktion.

Såsom skäl för sitt afstyrkande anför utskottet äfven, att staten numera jämväl årligen bidrager med betydliga belopp till aflöning och underhåll af särskild polisstyrka på landet. Ja, det är ju en sanning, men dock en sanning, som ingalunda, enligt mitt förmenande,

Om statsbidrag till aflönande af fjärdingsman.

upphäver eller förringar billigheten uti att fjärdingsmännen aflönas på sätt som jag tagit mig friheten föreslå.

På de enkla skäl jag nu anfört tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Nilsson i Skärhus: Ja, det är nog alldeles riktigt, att motionären nu för tredje gången kommit igen med sin motion, men däri lärer väl icke ligga något skäl för bifall till densamma, utan likasom den förut två gånger blifvit afslagen, lär den väl blifva afslagen äfven nu. Den har förut, såvidt jag minnes, enhälligt blifvit afvisad af utskottet, och nästan lika starkt har den blifvit tillbakavisad af kamrarne. Fjärdingsmannabestyret är, det må vi komma ihåg, ett menighetsbestyr, och därför böra fjärdingsmännen äfven aflönas af kommunerna. Komma vi in på den bogen, att fjärdingsmännen skola till större eller mindre del aflönas af staten, komma vi också att få andra instruktioner för dem, än hittills varit gällande. Det är visserligen sant, att kronofogden äfven nu pröfvar, huruvida eu fjärdingsman, som antagits, är lämplig, men detta måste ju anses vara ett alldeles nödvändigt förbehåll, ty eljest skulle det ju kunna hända, att någon kommun skulle kunna välja en person, som hvarken kunde läsa, skriva eller räkna och hvilken således icke alls kunde uppfylla sina skyldigheter. Kan nu kommunen icke erhålla någon lämplig fjärdingsman för den aflöning, som kommunen vill bestå, måste aflöningen ökas, och fjärdingsmannabefattningen är således icke enbart grundad på val, utan äfven på lega från kommunens sida. Herr Zimdahl uppräknade en mängd af de bestyr, som åligga fjärdingsmännen, men jag kan ej finna, att de på grund af arten af dessa åligganden böra aflönas af statsmedel, så mycket mer som fjärdingsmännen hafva särskild ersättning för en del af dessa förrättningar och de därför i allmänhet äro mycket ifriga att få sådana, emedan de på dem förtjäna icke så litet penningar.

Då i alla händelser Riksdagen förut visat, att den icke vill, att fjärdingsmannabestyret skall vara en statsangelägenhet utan ett menighetsbestyr, något hvarpå jag för min del också särskildt håller, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag och afslag å motionen.

Herr Nordin: Herr talman! I likhet med motionären är icke heller jag belåten med utskottets förslag. Det kan väl icke vara tal därom, att fjärdingsmannabefattningen är ett menighetsbestyr, utan den är helt enkelt en betjäntsyssla åt länsmännen. Utskottet talar här om att fjärdingsmannabefattningen är ett menighetsbestyr, men på nästa rad åberopar utskottet Kungl. Maj:ts stadga angående fjärdingsmannens åligganden; huru kan man då påstå, att fjärdingsmannabefattningen är ett menighetsbestyr? Det heter visserligen, att kommunerna välja fjärdingsmännen, men detta är egentligen spegelfäkteri alltsammans, ty välja icke kommunerna personer, som kronofogden gillar,

så få de göra om valet och betala den person, som gillas af kronofogden, hvad han begär. Det är härvidlag icke heller fråga om småsmulor, ty om vi tänka på de stora kommunerna i Norrbotten och Västerbotten med en utsträckning af 150 kvadratmil och däröfver och med en mycket gles befolkning, så är det där icke nog med en eller två fjärdingsmän, utan där erfordras tre eller fyra, och det kan där för en fattig kommun gälla ganska afsevärda belopp i förhållande till kommunens bärkraft.

Nu säger utskottet här, att icke några förändrade förhållanden inträdt, sedan sammansatta stats- och lagutskottet senast afgaf utlåtande i frågan. Ja, det är nog riktigt; det nuvarande förhållandet var då lika orättvist som nu. Vidare säges det, att det är så mycket mindre orsak att förorda motionen, som staten nu beviljar ett anslag af 110,000 kr. till särskild polisstyrka på landet. Men jag kan icke finna, att saken därför är orimlig. Det är väl statens skyldighet att sörja för sina undersåtars säkerhet, icke annat än jag kan förstå.

Jag skall icke uppehålla kammaren längre med denna fråga, och oakadt jag ej hoppas, att motionen nu skall föranleda till någon Riksdagens åtgärd, skall jag dock be att få biträda motionärens yrkande.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Då kammaren flera gånger tillförene visat sig alldeles ovillig att bifalla framställningar i denna riktning; då Riksdagen vidare två gånger förut utan diskussion afslagit motioner i ämnet, väckta af samma motionär; då inga förändrade förhållanden sedan dess inträdt och då härtill kommer, att denna gång äfven ett formellt skäl talar emot motionen, så får jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de därunder gjorda yrkandena proposition dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Zimdahl begärde votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller sammansatta stats- och lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande, n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om statsbidrag till aflönande af fjärdingsmän.

(Forts.)

*Om stats-
bidrag till af-
löande af
fjärdings-
man.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 102 ja mot 34 nej, hvadan utskottets hemställan således bifallits.

§ 15.

Härefter föredrogs sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 7, i anledning af väckt motion om aflöningen till ämneslärare vid högre folkskolor; och blef detta utlåtande af kammaren godkänt.

§ 16.

Efter föredragning slutligen af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af föreskrifterna om värdesättning af skog och skogsmark, som salubjudas till kronan, lämnades på begäran ordet till

Herr Carlheim-Gyllensköld, som anförde: Ehuru jag icke ämnat att göra något yrkande, vill jag dock framhålla en rättssynpunkt och få till protokollet antecknade några ord.

Jag antager, att en enskild man, t. ex. någon af utskottets ledamöter, skulle sälja en gård. Han fastställer med köparen de villkor och förhållanden, under hvilka han vill sälja gården. Köparen säger: det är godt och väl, men jag önskar, att ni från köpesumman afdrager ett belopp, motsvarande de på gården hvilande skatterna och onera kapitaliserade efter 3,5 %, att därifrån äfven skall dragas egendomens förvaltningskostnader, kapitaliserade efter samma procent, samt ett belopp motsvarande kostnaden för köparens tillämnade byggnader. Då är det visst och säkert, att ett sådant köp aldrig skulle komma till stånd, utan tillbakavisas såsom oförskämdt och oblygt.

Men precis på samma sätt går staten till väga med afseende på skogarne. Staten låter undersöka och värdera skog och skogsmark och får ett värde, som är fullständigt riktigt. Men därefter kommer afdrag att göras af en tjänsteman, d. v. s. vanligen en byråchef i domänstyrelsen, ett afdrag som är tämligen egendomligt och som står i bestämd strid med hvad som är lämpligt i skogshushållningsafseende. På detta sätt och med dessa och andra manipulationer förväxlas på ett betänkligt sätt brutto- och nettovärdet.

Det är härom min motion handlar. Men utskottet har icke funnit anledning att beakta dessa saker, och därvid är nu ingenting att göra. Men de omständigheter, som föranleda dessa åtgärder af denne byråchef, äro fastställda i vissa föreskrifter om skogs taxerande

vid statsköp. Hvem som utfärdat dem känner jag icke. Men därför anser jag, att man borde få dessa föreskrifter något granskade och reviderade.

Jag skulle kunna nämna flera exempel, där skogsförsäljning blifvit erbjuden till staten, att, sedan en viss tidsfrist blifvit utsatt, inom hvilken salubudet skulle stå fast, denna tid tilländagått utan att någon undersökning ägt rum, och att det begärts ny frist, hvilken ibland beviljats, ibland icke. Då har händt, att det gjorts anbud på ungefärligen två tredjedelar af det verkliga värdet. Det är icke ofta det har händt, att säljaren kunnat tillbakavisa och afslå en sådan afprutning, fullkomligt omotiverad. Men det har dock skett. Saken har emellertid en annan sida, som är tämligen betänklig. Det har nämligen af civilministern den 14 februari 1903 sagts uti kammaren, att »staten är, när den träder i affärsförbindelse med andra, lika väl som den enskilde skyldig att uppträda såsom en hederlig man». Det var ett förlösande ord, som jag trodde skulle hafva tillämpning och finna resonans i utskottets uppfattning. Det har det icke gjort.

Den mest betänkliga sidan af saken är dock, att i hela denna procedur går en underström af byråkratism, som icke är hälsosam hvarken på detta område eller på andra. Denna byråkratism, veta vi, florerar nog på ganska många områden, men den florerar på detta område särskildt obehagligt för dem, som behöfva sälja sina skogar eller skogsmarker. På det sätt, som det nu går till, få de sälja sin vara, icke till hvad den verkligen är värd, utan de kringskäras genom åtgärder, som icke äro förenliga med vanlig affärsvana, åtgärder som icke enskilda emellan skulle betraktas af domarekåren såsom korrekta.

Det är under sådana förhållanden och med denna tankegång, som jag vågat återkomma med min motion. Jag hyser dock icke något hopp att vinna framgång, och jag har heller icke något yrkande, utan jag har blott velat få detta antecknadt till protokollet.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 17.

Herr *A. Jönsson* i Yngsjö afgaf en af honom och herr *M. Andersson* i Löfhult undertecknad motion, n:o 264, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Denna motion blef på begäran genast hänvisad till Riksdagens särskilda utskott n:o 2.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande n:o 18, i anledning af väckta motioner angående förändrade bestämmelser i fråga om beskattning af inkomst af skog; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af väckt motion om särskild lagstiftning angående beslag;

n:o 46, i anledning af väckt motion angående lagbestämmelser i syfte att rätten att taga afskrift af protokoll, hållna vid kommunalstämmor samt hos kommunal- och stadsfullmäktige, må varda fullt effektiv m. m.

n:o 47, i anledning af väckt motion om inskränkning i förmånsrätt för ränta å in-tecknad fordran; och

n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 15 § i lagen angående sparbanker den 29 juli 1892.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

- herr *H. F. A. E. Pantzarhielm* under 6 dagar fr. o. m. den 3 april,
 » *G. Jansson* i Krakerud » 3 » » 3 »
 » *C. P. Jansson* i Edsbäcken under den 4 april,
 » *A. C. Bökelund* under 8 dagar f. o. m. den 4 april,
 » *A. A. Johansson* i Möllstorp under 5 dagar f. o. m. den 11 april och
 » *C. G. Österberg* under den 3 april.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 10,18 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.